

VAN DE WITTE RAVEN NAAR HET OPDC

Naam: Suzanne Peperkamp
Studentnummer: 2134434
Opleiding: Ambulante begeleiding
Begeleidster: Martine Dijkstra
Datum: April 2010

Inhoudsopgave

Blz. 2	Samenvatting
Blz. 4	Introductie
Blz. 8	Hoofdstuk 1. Aanleiding voor het onderzoek
Blz. 12	Hoofdstuk 2 Theoretische onderbouwing
Blz. 21	Hoofdstuk 3 Onderzoeksmethodologie
Blz. 25	Hoofdstuk 4 Dataverzameling
Blz. 31	Hoofdstuk 5 Data-analyse, conclusies en aanbevelingen
Blz. 35	Hoofdstuk 6 Evaluatie
Blz. 38	Literatuurlijst
Blz. 40	Lijst met afkortingen
Blz. 41	Bijlage 1 Vragenlijsten
Blz. 46	Bijlage 2 Antwoorden leerkracht Witte Raven
Blz. 49	Antwoorden leerkracht Witte Raven
Blz. 51	Antwoorden mentor OPDC
Blz. 54	Antwoorden mentor OPDC
Blz. 57	Antwoorden ouder
Blz. 59	Antwoorden ouder
Blz. 62	Antwoorden ouder
Blz. 64	Antwoorden leerling
Blz. 67	Antwoorden leerling
Blz. 70	Antwoorden leerling

Samenvatting

Op de Witte Raven zitten leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum in een zogeheten “Auti-klas”. De meeste leerlingen uit deze klas worden verwezen naar een school voor Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO). Maar er zijn ook leerlingen die naar het reguliere onderwijs kunnen. Deze leerlingen worden verwezen naar het OrthoPedagogisch Didactisch Centrum (OPDC). Om ervoor te zorgen dat deze leerlingen het onderwijs op het OPDC kunnen volgen is een goede voorbereiding en een goede overdracht noodzakelijk. In dit meesterstuk heb ik onderzocht wat er nodig is voor een goede voorbereiding en een goede overdracht. Het is immers van groot belang om te weten wat wel en niet werkt bij de aanpak van een leerling.

Er is gekozen voor een actieonderzoek en voorafgaand daaraan is theorie bestudeerd over autisme en over overdracht in binnen- en buitenland. Binnen het actieonderzoek is er gekozen voor het stellen van vragen, aan de hand van vragenlijsten. Er zijn vragenlijsten gemaakt voor de leerkrachten van de Witte Raven waar de leerlingen vorig jaar bij in de klas hebben gezeten. Voor de mentoren van het OPDC en aan de leerlingen en hun ouders. Deze leerlingen zijn het afgelopen jaar naar het OPDC gegaan. De antwoorden zijn geanalyseerd aan de hand van de deelvragen die zijn voortgekomen uit de onderzoeksvraag.

De belangrijkste conclusies voor de voorbereiding op het voortgezet onderwijs zijn dat de leerkrachten van de Witte Raven weet moeten hebben van de werkwijze op het OPDC en dat de leerkrachten informatie krijgen over datgene waar meer aandacht aan besteedt zou moeten worden bij de voorbereiding op het OPDC. Als de leerkrachten weten wat ervan leerlingen verwacht wordt dan kunnen zij daar beter op in spelen.

De belangrijkste conclusies voor de overdracht naar het OPDC zijn dat een intensiever gesprek met de zorgcoördinator van belang kan zijn om beter aan te kunnen geven wat wel en niet werkt bij de leerling. Welke valkuilen de leerling heeft en welke aanpak noodzakelijk is. Door op de hoogte te zijn van deze informatie kunnen leerlingen beter worden opgevangen en beter worden begeleid. Daarnaast kan een toevoeging van handelingsplannen en verslagen van de ambulante begeleiding van meerwaarde zijn. Deze handelingsplannen geven een duidelijk

overzicht van datgene waar de leerling moeite mee heeft en hoe hij daarbij geholpen kan worden.

Naar aanleiding van de conclusies is er een veranderplan met aanbevelingen gemaakt. De belangrijkste adviezen zijn dat de leerkrachten van de Witte Raven een bezoek brengen aan het OPDC waar de zorgcoördinator kan aangeven wat de leerlingen nodig hebben voordat ze op het OPDC komen en wat het OPDC nodig heeft. Daarnaast zouden de leerkrachten op de Witte Raven hun leerlingen beter kunnen voorbereiden door meer gebruik te maken van leerkrachtwisseling en zou het werk van de leerlingen minder moeten worden voorgestructureerd. Een mogelijkheid om dit te realiseren is dat leerlingen die in aanmerking komen voor onderwijs op het OPDC hun laatste jaar in een reguliere groep doorbrengen.

Het veranderplan wordt gepresenteerd aan de directie en leerkrachten van de Witte Raven en de directie en mentoren van het OPDC.

Introductie

Ik was nog maar vier jaar oud toen ik al aan gaf dat ik later juf wilde worden. Dit is in al die jaren nooit veranderd. In 1991 ben ik dan ook naar de PABO gegaan. In het derde leerjaar was een stage in het speciaal onderwijs een verplicht onderdeel. In het Speciaal Basis Onderwijs (SBO) wordt les gegeven aan kinderen die niet mee kunnen komen in het reguliere onderwijs. Deze kinderen hebben een leerachterstand en/of gedragsproblemen. Ik ben stage gaan lopen op de A.H.Gerhardtschool in Amsterdam. Dit is een school voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen. En tijdens deze stage is mijn interesse in kinderen met gedragsproblemen ontstaan. Wat is de oorzaak van de gedragsproblemen en hoe kan ik als leerkracht van betekenis zijn voor deze kinderen. Nadat ik mijn opleiding had afgerond kreeg ik de mogelijkheid om in te vallen op een school voor speciaal basisonderwijs De Witte Raven. Ik ben daar inmiddels al weer bijna veertien jaar werkzaam. Op dit moment geef ik les aan kinderen die in de eindgroep zitten en volgend jaar naar het voortgezet onderwijs gaan. In het schooljaar 2008-2009 ben ik gestart met de opleiding ambulant begeleider. De ambulant begeleider biedt ondersteuning aan leerlingen met een leerling-gebonden financiering. Definitie *Postbus 51: leerlinggebonden financiering (lgf)* is extra geld voor leerlingen met een handicap, ernstige gedragsstoornis of psychisch probleem. Het gaat om leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs (vo). De school gebruikt de lgf voor extra begeleiding, zodat de leerlingen zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs kunnen blijven. Lgf wordt ook wel rugzak of rugzakje genoemd en is uitsluitend bedoeld voor onderwijsdoeleinden.¹ Een ambulant begeleider biedt ondersteuning in de dagelijkse begeleiding van leerlingen met een rugzak. Er wordt gestreefd naar een zo goed mogelijke afstemming tussen de mogelijkheden, behoeften en wensen van leerling, ouders en school.

Met behulp van deze opleiding bereid ik me voor op het zogenaamde Passend Onderwijs. *Passend Onderwijs: Passend onderwijs staat voor maatwerk in het*

1 Postbus 51: *leerlinggebonden financiering*. Retrieved at Novembre 3, 2009 from, <http://www.postbus51.nl/nl/home/themas/onderwijs/speciaal-onderwijs-en-leerproblemen/leerlinggebonden-financiering-lgf-rugzak/wat-is-leerlinggebonden-financiering-lgf-en-voor-wie-is-het-bedoeld.html>

*Onderwijs. Voor elk kind en iedere jongere onderwijs dat aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en talenten.*² Leerlingen krijgen binnen het reguliere onderwijs zoveel mogelijk onderwijs op maat aangeboden. Op deze manier kunnen kinderen waar mogelijk op hun eigen basisschool blijven. Deze kinderen en hun leerkrachten die zich niet gespecialiseerd hebben in leer- en gedragsproblemen kunnen straks behoefte hebben aan begeleiding. Ik wil graag vanuit het SBO deze begeleiding kunnen bieden.

Het onderzoek ga ik uitvoeren op SBO De Witte Raven in Heerhugowaard en op het OrthoPedagogisch Didactisch Centrum (OPDC) in Alkmaar. Het OPDC is een schakelschool tussen het Primair Onderwijs (PO) en het derde jaar van het Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs (VMBO). Leerlingen komen vanuit de basisschool op het OPDC en na twee jaar onderwijs te hebben gevolgd, kunnen ze schakelen naar het derde jaar van het VMBO.

Tijdens het onderzoek word ik begeleid door Martine Dijkstra.

Ik heb dit onderwerp gekozen omdat ik de leerlingen met een autisme spectrum stoornis, hierna te noemen leerlingen, beter wil voorbereiden op het voortgezet regulier onderwijs dat wordt geboden op het OPDC.

Hersenstichting Nederland: *De term autisme wordt vaak gebruikt voor meerdere aandoeningen in het autistische spectrum. Men spreekt daarom ook wel van ASS (autisme spectrum stoornis) als benaming voor alle aandoeningen. Men heeft het in Nederland ook wel over 'aan autisme verwante stoornissen', over 'stoornissen in het autistisch spectrum' of over pervasieve ontwikkelingsstoornissen (Pervasive Developmental Disorders , PDD). Autistische stoornissen vallen onder de psychiatrische stoornissen en worden geclassificeerd volgens de criteria van een bekend leerboek in de psychiatrie, het diagnostisch handboek DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders), een systeem dat wereldwijd gebruikt wordt. Binnen deze criteria worden vijf categorieën van autisme onderscheiden: (Klassiek) autisme*

² Passend onderwijs. Retrieved at 03 Decembre, 2009 from, <http://www.passendonderwijs.nl/>

Stoornis van Asperger

RETT-syndroom

Desintegratiestoornis van de kinderleeftijd

PDD-NOS³

De zorgcoördinator van het OPDC geeft aan dat de leerlingen het vaak moeilijk hebben op het OPDC en dat er sprake is van uitval van deze leerlingen. Vorig schooljaar hebben wij twee leerlingen verwezen naar het OPDC, die allebei na een aantal maanden zijn doorverwezen naar het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) en het dus niet gered hebben op het OPDC.

De leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum zitten bij ons op school in een anti-klas. Leerlingen zitten met maximaal 8 kinderen in een groep met een fulltime leerkracht. Ze krijgen individueel en specifiek op hun stoornis gericht onderwijs. Elke leerling heeft een eigen werkplek met een eigen werkkast. In elke werkbak ligt werk op niveau van het kind. Per vak wordt aangegeven welke bladzijde er gemaakt moet worden en of de leerling om instructie moet vragen bij de leerkracht. Op het OPDC moeten ze kunnen functioneren binnen een groep van gemiddeld 12 tot 15 leerlingen waar de instructie klassikaal wordt aangeboden. Tevens wordt er lesgegeven door verschillende docenten. De school is groter en heeft meerdere lokalen waar de kinderen onderwijs krijgen.

Ik hoop te bereiken dat er informatie uit het onderzoek komt die bruikbaar is om het onderwijs op De Witte Raven zo aan te passen dat de leerlingen nog beter voorbereid worden op het vervolgonderwijs. Daarnaast hoop ik dat er informatie uit het onderzoek komt die bruikbaar is voor de overdracht naar het OPDC toe. Welke vorm van overdracht is gewenst en wat is daar voor nodig. Het streven daarbij is het verminderen van de uitval op het OPDC.

Ik hoop dat de ambulante begeleiding een rol kan gaan spelen binnen deze overdracht. Op dit moment worden de leerlingen overgedragen van de ambulante begeleider van het PO naar de ambulante begeleider van het OPDC via een gesprek met de leerling en de interne begeleider van de Witte Raven. De interne begeleider

³ Hersenstichting Nederland: *autisme*. Retrieved at Novembre 3, 2009 from, <http://www.hersenstichting.nl/alles-over-hersenen/hersenaandoeningen/autisme.html>

draagt zorg voor alle leerlingen binnen de school. Ik denk dat een langere overdrachtsperiode van de ene ambulant begeleider naar de andere ambulant begeleider prettiger en effectiever is voor de leerling, hierdoor kan er voldoende aandacht besteed worden aan de specifieke aanpak van de leerling.

Hoofdstuk 1

Aanleiding onderzoek

De aanleiding van dit onderzoek komt voort uit mijn persoonlijke ervaringen als eindgroepleerkracht in het speciaal basisonderwijs de Witte Raven. In de eindgroep zitten leerlingen die de leeftijd hebben om het volgende schooljaar naar het voortgezet onderwijs te gaan. De eindgroepleerkracht draagt zorg voor het afnemen van didactische onderzoeken en voor het invullen van het onderwijskundig eindrapport. Naast deze gegevens komen er resultaten uit het psychologisch onderzoek dat wordt afgenomen door een orthopedagoog. In een commissie, bestaande uit de orthopedagoog, de leerkracht, de interne begeleider en de directeur, wordt een advies geformuleerd. Ieder schooljaar is het weer lastig om een goede school te vinden voor onze leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum. De meeste leerlingen hebben een Intelligentie Quotiënt (IQ) dat voldoet aan de eisen en een voldoende ontwikkeling op leergebied om naar het Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs (VMBO) of het Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs (HAVO) te kunnen doorstromen, maar worden door hun stoornis beperkt. *Leerlingen met autisme hebben beperkingen op het gebied van sociale interactie, communicatie en het verbeeldend vermogen (ze zijn weinig flexibel in het denken en handelen). Ook zijn ze vaak erg prikkelgevoelig.*⁴

Deze leerlingen worden dan vaak doorverwezen naar het OrthoPedagogisch Didactisch Centrum (OPDC). Het OPDC is een voortgezet onderwijs school die schakelt naar 3 VMBO. Het is een school waar veel structuur wordt geboden en waar een veilige leeromgeving voor kinderen is. De groepen zijn klein met een intensieve begeleiding. De leerlingen hebben een vast lokaal en het aantal leerkrachten voor de groep is beperkt. Maar in de praktijk blijkt dat vooral de autistische leerlingen moeite hebben om zich op deze school te kunnen handhaven. Met als gevolg dat ze worden doorverwezen naar het VSO.

Door middel van dit onderzoek wil ik een duidelijk beeld krijgen van datgene waar leerlingen tegenaan lopen bij de overgang naar het OPDC en waarom het zo moeilijk is om zich te handhaven op het OPDC.

⁴ OVERGANGPOVO: *Autisme*. Retrieved at Novembre 16, 2009 from <http://www.overgangpovo.nl/supplementen/autisme/>

Onderzoeksvraag

Mijn onderzoeksvraag is:

Wat hebben leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum nodig in hun voorbereiding op het voortgezet onderwijs om succesvol het onderwijs op het OPDC te volgen?

Deelvragen van mijn onderzoek zijn:

Zou de voorbereiding op De Witte Raven anders moeten gebeuren?

Moet de overdracht warmer verlopen?

Zijn aanpassingen op het OPDC noodzakelijk?

Wat is de rol van de ambulant begeleider?

Huidige situatie

De Witte Raven biedt voor autistische leerlingen de mogelijkheid van een structuurgroep. Deze structuurgroep wordt een “auti-klas” genoemd. Leerlingen zitten met maximaal 8 kinderen in een groep. Ze krijgen onderwijs op maat aangeboden. Elk leerling heeft een eigen werkplek met een eigen kast. In deze kast ligt hun werk gestructureerd klaar. In elke kast liggen 3 werkbakken. In elke werkbak ligt werk op niveau van het kind. Per vak wordt aangegeven welke bladzijde er gemaakt moet worden en of de leerling om instructie moet vragen bij de leerkracht. Als leerlingen op hetzelfde niveau zitten geeft de leerkracht aan dat groepje instructie. Na elk werkmoment wordt er een speel-spelmoment ingebouwd, waardoor de leerkracht in de gelegenheid is de werkbakken opnieuw te vullen voor het volgende werkmoment. Naast de reguliere vakken, rekenen, taal, lezen, begrijpend lezen, schrijven en wereldoriëntatie, krijgen de leerlingen extra onderwijs in studievoordigheden, inzicht in eigen stoornis en voorbereiding op het voortgezet onderwijs. Deze extra vakken worden bekostigd vanuit de gelden van de leerlinggebonden financiering (lgf). De lgf-gelden bieden binnen onze school ook de mogelijkheid om een lgf-leerkracht te bekostigen. Deze leerkracht voert de handelingsplannen uit die voortkomen uit het begeleidingsplan van de leerling. De lgf-leerkracht geeft les aan groepjes van

maximaal 4 leerlingen. In de auti-klassen wordt veel gebruik gemaakt van pictogrammen die in de bovenbouwgroep worden ondersteund door verbale uitleg. Tevens werkt de leerkracht veel met het PAD-programma. Het Programma Alternatieve Denkstrategieën is er op gericht leerlingen om te leren gaan met emoties en het verwoorden van hun gevoelens.

De ambulante begeleiding van de leerlingen wordt intern geregeld vanuit het project Optimaal Speciaal. Het project is een initiatief vanuit het REC 4.5. Het REC 4.5 is een regionaal expertise centrum voor cluster 4. *Onder cluster 4 vallen de scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, langdurig psychisch zieken en onderwijs aan kinderen in scholen die verbonden zijn aan pedologische instituten.*⁵

Het REC subsidieert 75 % van het personele budget en 50% van het materiële budget. Dit geld wordt overgemaakt aan de projectschool, zodat de school ten dienste van de cluster 4 leerlingen kan verbreden, door bijvoorbeeld een “auti-klas” op te starten, en het team zich verder kan professionaliseren. De projectschool legt verantwoording af over de rechtmatige besteding van de subsidie.

De ambulante begeleiding wordt intern door de school uitgevoerd, volgens een plan dat ook door de betrokken ouders is goedgekeurd. En er is een coach aangesteld om het project binnen de school te begeleiden. De gelden uit dit project maken het mogelijk om de “auti-klassen” te bekostigen.

Aan het einde van het laatste schooljaar vindt er een overdracht plaats naar het vervolgonderwijs en een overdracht naar de ambulante begeleider vanuit het REC 4.5. Er wordt een onderwijskundig eindrapport ingevuld. Dit rapport wordt besproken met de ouders en opgestuurd naar het vervolgonderwijs. In dit rapport staan de didactische gegevens van de leerling, de gegevens vanuit de groep en de uitkomst van een psychologisch onderzoek. De zorgcoördinator van het vervolgonderwijs komt bij de leerkracht op school om de leerling over te nemen en zorgt er binnen het vervolgonderwijs voor dat de informatie bij de mentor van de leerling terecht komt. De ambulante begeleider van het vervolgonderwijs heeft een gesprek met de leerling en overleg met de huidige ambulant begeleider.

⁵ kennisnet: *special onderwijs cluster 4*. Retrieved at Novembre 16, 2009, from, <http://speciaalonderwijs.kennisnet.nl/cluster4>

Het OPDC biedt de mogelijkheid om de overgang kleiner te maken, door een veiligere omgeving te bieden dan een grote VMBO school dat kan. Op het OPDC zijn de groepen klein met een intensievere begeleiding.

Het OPDC bereidt zich voor door zich in te lezen in het dossier van de leerling en een overdrachtsgesprek te hebben met de huidige leerkracht.

Wenselijke situatie

Wenselijk zou zijn dat de leerling zich goed kan handhaven op het OPDC door een optimale voorbereiding op het voortgezet onderwijs. Dit zou bereikt kunnen worden door te onderzoeken waar de knelpunten in de voorbereiding zitten en waar verandering in aan gebracht kan worden. Ook een warmere overdracht (zie hoofdstuk 2, blz 14) m.b.t. de ambulante begeleiding en voldoende tijd voor een overdracht naar het OPDC toe behoren tot de wenselijke situatie. Dit kan bijvoorbeeld door de huidige ambulant begeleider een aantal maanden mee te nemen naar het vervolgonderwijs of de nieuwe ambulant begeleider al eerder in het huidige schooljaar te laten instappen.

Ik wil interviews doen met de leerling, de ouders, de mentoren en de leerkracht om erachter te komen wat er goed gaat en wat er nog nodig is voor de leerling, de ouders, de leerkracht of de mentor. Om op deze manier de leerling beter te kunnen begeleiden en de kans op succes te vergroten. Ik denk dat ik op deze wijze tot goede aanbevelingen kan komen om dit probleem voor een groot deel op te lossen.

Ik ben tevreden als de leerlingen met plezier naar het OPDC gaan en daar succesvol onderwijs kunnen volgen, om vervolgens na twee jaar door te stromen naar 3 VMBO en daar zich goed kunnen handhaven.

Hoofdstuk 2

Theoretische onderbouwing

Wat is autisme in en wat vraagt autisme in de klas van een leerkracht en van de school?

Autisme is een pervasieve ontwikkelingsstoornis, een stoornis die diep ingrijpt in de ontwikkeling van een kind. De term “pervasief” is in het Nederlands moeilijk te omschrijven. Pervasief wil zeggen dat het gaat om een stoornis die in het totale ontwikkelingsverloop, vaak diep, doordringt. Dit betekent dat behalve de ontwikkeling van sociale relaties en vaardigheden, taal en voorstellingsvermogen, ook de ontwikkeling van de motoriek, zelfbeeld, gevoelens, spel, fantasie, begrip van de omringende wereld, erg verstoord kan verlopen.

Er worden verschillende vormen van autisme onderscheiden;

- de autistische stoornis
- het syndroom van Asperger
- PDD-NOS
- het syndroom van Rett
- de desintegratieve ontwikkelingsstoornis

*Autisme komt van het Griekse woord 'autos' dat 'zelf' betekent. Autos verwijst naar de in zichzelf gekeerde indruk die mensen met autisme soms maken. Voor autisme of autistische stoornissen worden vaak ook andere termen gebruikt, zoals klassiek autisme, de stoornis van Asperger, pervasieve en atypische ontwikkelingsstoornissen, het Multiplex Development Disorder of High Functioning Autism. Deze termen beschrijven elk een aandoening die behoort tot de autistische stoornissen. In het Engels spreekt men van Pervasive Development Disorder (PDD). Uit de naam van de stoornis blijkt niet of het gaat om een lichte of een zwaardere vorm van autisme. Alle mensen met autisme ervaren ieder voor zich hun eigen beperkingen en problemen. Soms ervaart alleen de omgeving dat iemand anders is.*⁶

⁶ NVA: Autism. Retrieved at Decembre 30, 2009 from, <http://www.autisme.nl/autismealgemeen.html?mnu=tmain100:sovaut100&s=1&l=nl&t=1262205895>

Geen enkele stoornis in het autistisch spectrum is gelijk. De aard, de ernst en de wijze van uiten kunnen sterk van elkaar verschillen. Toch hebben veel kinderen met autisme baat bij dezelfde aanpak. Het meest voorkomende probleem bij kinderen met autisme is informatieverwerking. De informatieverwerking verloopt gestoord. De binnenkomende informatie wordt anders verwerkt en opgeslagen. De wereld bestaat voor kinderen met deze stoornis uit losse fragmenten. De logische samenhang ontbreekt. Door de informatieverwerkingsstoornis hebben autistische kinderen erg veel moeite met betekenis-toekenning. Ze kunnen informatie onvoldoende tot een zinvol geheel samenvoegen. Ze nemen de wereld als het ware in losse deeltjes waar.

Naast de nodige problemen met informatieverwerking, hebben kinderen met autisme ook problemen op het sociaal-emotionele gebied. Ze hebben moeite met het herkennen en toekennen van emoties en kunnen zich daardoor niet of nauwelijks verplaatsen in de emoties van een ander. Er is sprake van een gebrek aan inlevingsvermogen.

Ten slotte hebben kinderen met autisme moeite met veranderingen. En dan vooral bij plotselinge, voor het kind onvoorspelbare veranderingen.

Deze problemen samen zorgen ervoor dat de wereld chaotisch overkomt. Wat weer kan leiden tot onlogische angsten, stereotype gedragingen en heftige paniek – of woede aanvallen. Hierdoor is het noodzakelijk om structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid in te brengen in het lesgeven aan kinderen met autisme. Als je kinderen met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) in je groep hebt, zul je de omgeving moeten aanpassen. Onder de omgeving verstaan we de school en de leerkrachten.

Dit houdt in dat de school en de leerkrachten ervoor moeten zorgen dat;

- de leerling zich veilig voelt op school.
- De sociale regels verduidelijkt worden.
- Het zelfbeeld van de leerling positief wordt bevorderd.
- De communicatie wordt aangepast.
- Er structuur wordt aangebracht in ruimte, tijd en activiteiten.
- Er duidelijke regels en afspraken zijn.

Het leren omgaan met autisme kost tijd en energie. Het is belangrijk dat alle betrokkenen op school onderling overleggen, de zaken op elkaar afstemmen en dat de school de leerling blijft begeleiden gedurende de gehele schoolloopbaan.

Onderzoek (warme) overdracht PO-VO

De overgang naar het voortgezet onderwijs is een belangrijk moment in het leven van een kind. Een overgang die gepaard gaat met veel onzekerheden en onduidelijkheden. Een overgang die voor kinderen met autisme een grote verandering is. Ze krijgen te maken met een nieuwe omgeving, nieuwe leerkrachten, andere kinderen, andere regels en afspraken, etc. Het is belangrijk dat een leerling een goede voorbereiding krijgt, maar net zo belangrijk is de overdracht vanuit de leerkracht van het primair onderwijs naar de leerkrachten in het voortgezet onderwijs. Op de site van het samenwerkingsverband is een artikel geplaatst van Kees van Wel en Peter Klop; 'Een warme overdracht van PO naar VO'.⁷ In dit artikel geven zij de volgende definitie van een warme overdracht van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs.

Onder warme overdracht verstaan we die contacten tussen het primair onderwijs en voortgezet onderwijs waarbij mensen elkaar ontmoeten en informatie uitwisselen over:

□□□ aansluiting van de zorg bij leerlingen met zorgbehoeften. In het bijzonder voor wat betreft de overdracht van informatie;

□□□ aansluiting voor wat betreft de pedagogische en didactische invulling van het onderwijsaanbod;

□□□ zorg voor de juiste schoolkeuze;

□□□ ondersteuning van leerlingen bij de overstap in het algemeen.

Hoe meer informatie een basisschool aanlevert over een leerling, hoe beter de begeleiding kan zijn die het voortgezet onderwijs kan bieden. De inhoud van de informatie loopt uiteen van didactische gegevens tot informatie over de leerling zelf. Bij kinderen met autisme is het belangrijk om vooral veel informatie te geven over de leerling zelf. Welke aanpak werkt bij deze leerling. Wat zijn de valkuilen, de angsten, de mogelijkheden en de onmogelijkheden van deze leerling. Naast het aanleveren

⁷ Ons samenwerkingsverband; *warme overdracht*. Retrieved at Decembre 31, 2009 from, <http://www.onssamenwerkingsverband.nl/website/documenten/resonansgroep/notitie%20warme%20overdracht%20po-vo.pdf>

van informatie is ook begeleiding noodzakelijk. Vaak is alleen een papieren overdracht niet voldoende om de vervolgschool te informeren. Een voorgesprek waarin de leerling uitgebreid wordt besproken, maar ook een gesprek nadat de leerling een aantal weken onderwijs op de vervolgschool heeft gevolgd, kunnen van grote waarde zijn om de leerling nog beter te kunnen begeleiden.

Via het internet kwam ik op een site van School aan zet. Deze site is ontwikkeld door het Projectbureau Kwaliteit. Op verzoek van het onderwijsveld heeft het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) het PO Platform Kwaliteit en Innovatie en de VO-raad gevraagd een projectplan op te stellen gericht op de overdracht tussen primair en voortgezet onderwijs.⁸

Wat voor mijn onderzoek belangrijk is, is dat de inspectie een aantal verklaringen heeft waaruit blijkt dat er sprake is van onvoldoende overdracht. Zij noemt de onvoldoende aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs op het gebied van onderwijsinhoud en pedagogisch didactische aanpak. De inspectie wijst expliciet op problemen die er zijn wat betreft de informatieoverdracht van leerlingen met leer en/of gedragsmoeilijkheden. Zij stelt dat de samenwerking tussen primair en voortgezet onderwijs vooral voort lijkt te komen uit de problematiek rond de overgang van zorgleerlingen. Veelal wordt bij de overgang van zorgleerlingen volstaan met overdracht van gegevens, terwijl volgens de KPC groep, een groep die werkt aan het verbeteren van leren en opleiden, deze leerlingen beter gebaat zouden zijn bij een goede relatie tussen de schoolsoorten, warme overdracht van gegevens en goede doorlopende leerlijnen in pedagogische en didactische zin. De KPC groep werkt aan duurzame oplossingen voor vraagstukken op het gebied van onderwijsontwikkeling, bedrijfsvoering, professionalisering en management.⁹ Voor deze groep heeft Weer Samen Naar School (WSNS) Plus de opdracht gegeven een site te ontwikkelen die de overdracht van het PO naar het VO beschrijft.

⁸ School aan zet; *Overdracht povv*. Retrieved at Decembre 31, 2009 from <http://schoolaanzet.nl/leerlingzorg/overdrachtpovv>

⁹ KPC Groep; *Over KPC Groep*. Retrieved at Decembre 31, 2009 from <http://www.kpcgroep.nl/KPCGroep.aspx>

Op de site www.overgangpovo.nl is informatie te vinden voor ouders, scholen en regionale werkgroepen.¹⁰

De leerkrachten van SBO De Witte Raven pleiten ook voor een warme overdracht. De leerlingen zitten vaak al enkele jaren op school en de leerkrachten zijn bekend met de specifieke aanpak, de problemen en de didactische ontwikkeling van de leerling. Hoe meer informatie zij kunnen overdragen aan het voortgezet onderwijs, hoe beter het voortgezet onderwijs de leerling kan begeleiden en onderwijzen. Een andere definitie van een warme overdracht is *‘een gesprek tussen de mentor van de leverende school en de mentor/trajectbegeleider van de ontvangende school, over de specifieke leerbehoeften van een bepaalde leerling. De warme overdracht zal bestaan naast een goede overdracht van gegevens op papier (of digitaal), de koude overdracht’*. Het doel is het versterken van persoonlijk succes van de leerling in de opleiding en het terugdringen van voortijdig schoolverlaten / voorkomen van studievertraging.¹¹

Wet op zorgplicht

Het doel van het Passend Onderwijs is de kwaliteit en de organisatie van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben te verbeteren.¹² Het is hierbij van belang dat leraren goed worden toegerust met kennis en kwaliteit en dan vooral gericht op leerlingen met een beperking. Het onderwijs dat gegeven wordt moet aansluiten bij het kind en zo moet worden voorkomen dat er leerlingen buiten de boot vallen.

In 1998 en 2003 is er een verdeling gemaakt van het gespecialiseerde onderwijs aan zorgleerlingen. Deze verdeling is vastgelegd in 4 wetten; de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet Voortgezet Onderwijs, De Wet Educatie en Beroepsonderwijs en

¹⁰ Overgang POVO; *overgang primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs*. Retrieved at Decembre 31, 2009 from, <http://www.overgangpovo.nl/>

¹¹ Samenwerkingsverband; *Draaiboek warme overdracht*. Retrieved at January 28, 2010 from, <http://www.hetsamenwerkingsverband.nl/website/documenten/vo-mbo/Draaiboek%20warme%20overdracht%202009-1.doc>

¹² Ministerie van Onderwijs; *passend onderwijs*. Retrieved at January 10, 2010 from, <http://www.minocw.nl/documenten/133724.pdf>

de Wet op de Expertise Centra. Op de site van passend onderwijs worden deze 4 wetten gekenschetst als “de 4 kolommen”¹³

* 1e kolom

In het primair onderwijs (PO) kennen we basisscholen met een intern begeleider (IB), deze IB'er coördineert de zorg in de school en is de schakel naar de zorg buiten de school. Basisscholen participeren in samenwerkingsverbanden (SWV) Weer Samen naar School, met een speciale school voor basisonderwijs. Om toegelaten te kunnen worden tot het SBO moet een leerling een beschikking krijgen van een permanente commissie leerlingenzorg (PCL).

** 2e kolom

In het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs - (V)SO - zijn er Regionale Expertise Centra (REC) met een commissie van de indicatiestelling (CvI). Deze REC's worden gevormd door de scholen voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Er bestaan 4 clustervormen voor de REC's. De CvI van een REC kan een beschikking geven die recht geeft op een Rugzak of plaatsing op een (V)SO school (hoogte van de bedragen zijn afhankelijk van de schoolsoort). De criteria die men dient te gebruiken zijn landelijk vastgesteld.

* 3e kolom

In het voortgezet onderwijs (VO) zijn samenwerkingsverbanden. In de scholen kent men een interne zorgstructuur met bijv. mentoraat en een zorgcoördinator. Voor toelating tot de 2 vormen van gespecialiseerd onderwijs, te weten het leerweg ondersteunend onderwijs (binnen de reguliere leerwegen) of het Praktijkonderwijs (in een aparte school of afdeling) is een beschikking nodig van een regionale verwijzingscommissie. Ook de RVC hanteert landelijke criteria.

* 4e kolom

In het middelbaar beroepsonderwijs is geen verplichte samenwerking tussen instellingen. Elk Regionaal Opleidings Centrum (ROC) heeft een drempelloze instroom in niveau 1 of 2 (waar er geen niveau 1-opleiding is): iedere leerling is welkom. Voor zorgleerlingen worden allerlei aparte stromen opgezet, bijvoorbeeld

¹³ Passend Onderwijs; *beleid passend onderwijs*. Retrieved at January 10, 2010 from http://www.passendonderwijs.nl/files/media/beleid_passend_onderwijs/SamenvattingPassendonderwijs_sallesopeen_rij.pdf

trajectklassen, de ArbeidsmarktgeKwalificeerd Assistent (AKA) opleiding, niveau 1 in het Praktijk Onderwijs (PrO) en niveau 1 en 2 in het VMBO. Vaak in samenwerking met het bedrijfsleven en het Regionaal Meld- Coördinatiepunt (RMC).

Door deze verdeling ontstaat er een verschil in financiering en is er vaak niet duidelijk wie er verantwoordelijk is voor een passend onderwijstraject en dan vooral bij de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Door een nieuw beleid Passend Onderwijs in te voeren hoopt men dat duidelijk wordt wie er verantwoordelijk is.

Er is overleg geweest binnen het georganiseerd onderwijsveld, waarna de minister een beleidsnota naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. *“Vernieuwing zorgstructuren in het funderend onderwijs”*. In deze notitie wordt het begrip *“zorgplicht”* geïntroduceerd.

Hieronder wordt het volgende verstaan:

“Ieder schoolbestuur heeft de verantwoordelijkheid een passend onderwijszorgarrangement aan te bieden aan iedere leerling die zich bij een school van dat schoolbestuur aanmeldt of bij een school van dat bestuur is ingeschreven. Als een school een bepaald arrangement niet zelf in huis heeft, moet het bestuur van die school in samenwerking met besturen die dit arrangement wel kunnen aanbieden zorgen dat de leerling dat onderwijsarrangement aangeboden krijgt, met een gemotiveerde doorverwijzing.”¹⁴

Onderzoek buitenland

In Engeland heeft het Effective Pre-school, Primary and Secondary Education (EPSSE) 3-14 project een onderzoek gedaan naar overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs. Het rapport is bedoeld om te aan alle partijen, ouders, scholen, lokale overheden, te laten zien wat de overgang naar het voortgezet onderwijs succesvol maakt.

¹⁴ Passend Onderwijs; *beleid passend onderwijs*. Retrieved at January 10, 2010 from http://www.passendonderwijs.nl/files/media/beleid_passend_onderwijs/SamenvattingPassendonderwijs_sallesopeen_rij.pdf

Van de leerlingen die betrokken zijn bij het onderzoek, zei 84% dat ze het gevoel hadden goed voorbereid te zijn op de overgang, 16% zei dat ze het gevoel hadden niet goed voorbereid te zijn en 3% zei dat ze bang of ongerust waren.

De definitie van een succesvolle overgang is dat kinderen:

- nieuwe vriendschappen ontwikkelen en hun eigenwaarde en zelfvertrouwen verbeteren.
- het zo goed op school doen dat hun ouders zich geen zorgen maken.
- een toenemende belangstelling krijgen voor school en schoolwerk.
- snel gewend raken aan hun nieuwe routines en de schoolorganisatie.
- ervaren dat de ontwikkeling gecontinueerd wordt.

Hoe meer van deze aspecten een leerling ervaart, hoe gelukkiger ze zijn in hun overgang.

Uit het onderzoek blijkt dat hoe meer hulp er wordt geboden vanuit het voortgezet onderwijs op het moment dat de leerling nieuw is op school, hoe beter de overgang gaat. Ook wordt er aangegeven dat een nauwere samenwerking tussen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs er voor zorgt dat leerlingen zich meer vertrouwd voelen met hun nieuwe school. Een aanbeveling uit het rapport is dat er gewerkt moet worden aan de sociale en emotionele vaardigheden van de leerlingen en dat er voor gezorgd wordt dat iedereen een maatje heeft om sociale integratie te verzekeren. Kinderen met een speciale onderwijsbehoefte hebben een grotere kans om gepest te worden tijdens de overgang (37% tegenover 25 %). Training in het omgaan met pesten wordt dan ook aangeraden. Een bezoek aan de nieuwe school door ouders en leerlingen zorgt voor duidelijkheid over de verwachtingen.¹⁵

Verband theorie met onderzoeksvraag

Het is belangrijk dat de juiste gegevens vanuit het PO worden overgedragen naar het VO en dat de overdracht volledig is. Dit om ervoor te zorgen dat de leerlingen minder last hebben van de overgang naar een andere school. Het is belangrijk om te onderzoeken welke gegevens het OPDC nodig heeft om een leerling te kunnen

¹⁵ What makes a successful transition from primary to secondary school. Retrieved at January 28 2010, from <http://www.ttrb.ac.uk/ViewArticle2.aspx?ContentId=15804>

begeleiden, welke voorbereiding een leerling nodig heeft om succesvol te zijn op het OPDC en in hoeverre er behoefte is aan een warme overdracht en op welke wijze hier invulling aan wordt gegeven en wat de rol zou kunnen zijn van de ambulant begeleider. Deze gegevens zijn belangrijk om te kunnen bepalen wat de beste voorbereiding is op het voortgezet onderwijs en hoe deze voorbereiding gerealiseerd kan worden.

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

Mijn onderzoeksvraag luidt als volgt:

Wat hebben leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum nodig in hun voorbereiding op het voortgezet onderwijs om succesvol het onderwijs op het OPDC te volgen?

Uit bovenstaande onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen naar voren gekomen:

- Zou de voorbereiding op De Witte Raven anders moeten gebeuren?
- Moet de overdracht warmer verlopen?
- Zijn aanpassingen op het OPDC nodig?
- Wat is de rol van de ambulant begeleider?

3.1 Onderzoekstype

Er zijn twee hoofdvormen van onderzoek. Aan de ene kant het wetenschappelijk onderzoek en aan de andere kant het praktijkonderzoek. Het wetenschappelijk onderzoek is er op gericht om de theorie te verbeteren, het praktijkonderzoek is er op gericht om de praktijk te verbeteren. Om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is praktijkonderzoek nodig. Er zijn verschillende onderzoeken die gebruikt kunnen worden voor een praktijkonderzoek.

Dit zijn:

- Beleidsonderzoek
- Programma-evaluatie
- Actieonderzoek
- Individugericht onderzoek¹⁶

Het beleidsonderzoek is gericht op landelijke beleidsontwikkelingen, het is vaak technisch en grootschalig. Bij programma-evaluatie gaat het om het beoordelen van de kwaliteit van lopende projecten of programma's binnen een instelling of een school. Actieonderzoek is geschikt voor professionals die in de praktijk werken en

¹⁶ Harinck, F. (2008). Basisprincipes praktijkonderzoek. Antwerpen – Apeldoorn: Garant

aspecten van hun eigen werk willen verbeteren. Individugericht onderzoek richt zich op het handelen van een professional met één of enkele leerlingen. (Harinck, F. 2008).

3.2 Keuze en verantwoording onderzoekstype.

De onderzoeksvorm die ik heb gebruikt, is actieonderzoek. Actieonderzoek is onderzoek gericht op het eigen handelen van de leraar en de situatie waarin dat handelen plaats vindt (Ponte, 2002).

Een actie-onderzoek kent 5 opeenvolgende fasen:

1. Het formuleren van een onderzoeksvraag vanuit een idee of probleem dat zich voordoet binnen de werksituatie.
2. Uitvoeren van een onderzoek om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.
3. Het verzamelen en analyseren van gegevens en vanuit de analyse komen tot een verbeterplan.
4. Het opstellen, uitvoeren en evalueren van het verbeterplan.
5. Rapporteren van het totale onderzoek.

Dit onderzoek heeft zich beperkt tot de eerste drie fasen van het actieonderzoek, omdat ik eerst tot conclusies en aanbevelingen wil komen.

Binnen het actieonderzoek heb ik gekozen voor een vergelijkend onderzoek. Men vergelijkt omdat men de overeenkomsten of verschillen tussen twee of meer dingen wil weten. ¹⁷ Bij een vergelijkend onderzoek ga je onderzoeken wat de overeenkomsten en de verschillen zijn tussen twee of meerdere groepen. Ik wil graag dat er na mijn onderzoek iets verandert en daarom is het van belang om te weten waar die veranderingen noodzakelijk zijn. Uit mijn onderzoek komt ofwel naar voren dat de beide scholen tevreden zijn over de overdracht en de voorbereiding op het voortgezet onderwijs, of er komt een conclusie uit het onderzoek waarin wordt

¹⁷ MOA web; *vergelijkend onderzoek*. Retrieved at January 10, 2010 from, <http://www.moaweb.nl/bibliotheek/digitaal-woordenboek/v/vergelijkend-onderzoek>

aangegeven wat er kan veranderen. Mocht er een conclusie uit het onderzoek komen waaruit blijkt dat er iets kan veranderen dan wil ik dat graag presenteren aan de beide scholen om vervolgens gezamenlijk te overleggen wat de mogelijkheden zijn.

3.3 Keuze en verantwoording positie

Ik heb ervoor gekozen om niet alleen de beide scholen, maar ook een aantal leerlingen en hun ouders vragen voor te leggen. Deze leerlingen hebben de afgelopen twee jaar op de Witte Raven gezeten en zijn in het schooljaar 2009-2010 naar het OPDC gegaan. Hun ervaringen wil ik mee laten wegen bij het uitwerken van het onderzoek en het formuleren van de conclusies.

Ik heb vier verschillende vragenlijsten (zie bijlage) gemaakt. Eén voor de leerkrachten van de Witte Raven, één voor de mentoren van het OPDC, één voor de ouders en één voor de leerlingen. Hoe vinden deze 4 groepen dat de overgang naar het voortgezet onderwijs verloopt en wat vinden ze van de voorbereiding op het voortgezet onderwijs. De vragen voor de leerkrachten, de mentoren en de ouders zijn semigestructureerd om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen. De vragen voor de leerlingen zijn deels gestructureerd en deels semigestructureerd. Ik heb ervoor gekozen om een aantal vragen te structureren. Dit om te voorkomen dat de leerlingen een eigen invulling aan de vragen gingen geven.

3.4 Opbouw onderzoek

Voor het onderzoek zijn de volgende waarnemingsmethoden gebruikt:

1. Bevragen
2. De verantwoording voor de “auti-klas” op de Witte Raven

Ad 1: Bevragen

Ik heb gekozen voor vragenlijsten om de leerkrachten, mentoren en ouders de gelegenheid te geven na te denken over de vragen en de antwoorden die zij op deze vragen hebben. Bij de leerlingen heb ik gekozen voor vragenlijsten omdat ze deze in hun eigen veilige omgeving kunnen invullen en ontwijkende antwoorden te voorkomen.

Om er voor te zorgen dat de vragen begrijpelijk zouden zijn heb ik bij een deel van de vragen gekozen voor gesloten vragen. De antwoordmogelijkheden bij deze vragen zijn beperkt en geven mij de informatie die ik nodig heb. Daarnaast heb ik een aantal vragen gesteld waarbij ruimte was voor meer eigen inbreng in de antwoorden.

Ik heb 2 leerkrachten van de Witte Raven, 3 mentoren, 3 ouders en 3 leerlingen een vragenlijst toegestuurd. Ik heb in totaal dus 11 vragenlijsten opgestuurd in 4 verschillende versies.

De vragen aan de leerkrachten waren gericht op de voorbereiding op het voortgezet onderwijs, informatie vanuit het OPDC, de rol van de ambulant begeleider en de overdracht.

De vragen aan de mentoren waren gericht op afstemming van het onderwijs van de Witte Raven op het OPDC, de rol van de ambulant begeleider en de overdracht.

De vragen aan de ouders waren gericht op het onderwijs van beide scholen en wat het OPDC nog voor hen kan betekenen.

De vragen aan de ouders waren gericht op hun ervaringen op de Witte Raven en hun ervaringen op het OPDC. (Bijlage)

Ad 2: De verantwoording voor de “auti-klas” op de Witte Raven

In juni 2006 heeft de Witte Raven in overleg met het REC 4.5 besloten om de uren die er zijn voor de leerlingen met een lgf cluster 4 niet meer in te vullen door middel van ambulante begeleiding, maar deze uren te gebruiken voor de personeelskosten voor een speciale groep binnen de school, de “auti-klas”.

Hoofdstuk 4

Dataverzameling

Voor mijn onderzoek heb ik aan vier groepen een vragenlijst gegeven.

De eerste groep bestaat uit twee leerkrachten te weten de leerkracht van de “auti-klas”, uit deze klas hebben afgelopen schooljaar twee leerlingen het advies gekregen om naar het OPDC te gaan en de leerkracht van de klas met schoolverlaters. Uit deze klas heeft één leerling het advies gekregen om naar het OPDC te gaan.

De tweede groep bestaat uit de mentoren van deze leerlingen op het OPDC. De derde groep zijn de ouders van de leerlingen en de vierde groep de leerlingen zelf. De verzameling van antwoorden heb ik op dezelfde wijze opgesplitst.

Ik heb per groep beschreven:

1. Wat men aangeeft over de voorbereiding op het voortgezet onderwijs.
2. De overdracht vanuit de Witte Raven naar het OPDC.
3. Welke aanpassingen er nodig zijn op het OPDC.
4. De rol van de ambulant begeleider.
5. Tot slot heb ik aan het OPDC gevraagd welke eisen er worden gesteld voor toelating door het OPDC.

4.1 De voorbereiding op het voortgezet onderwijs

Om de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs te verkleinen is een goede voorbereiding op het voortgezet onderwijs noodzakelijk.

De leerkrachten van de Witte Raven geven aan dat er gebruik gemaakt wordt van de lgf-gelden om de leerlingen buiten de groep te begeleiden m.b.v.:

- de Stolberg Organisatie Systeem (SOS)-map. De Stolberg was de school die de map ontworpen heeft, nu is de Stolberg opgegaan in het huidige Sondervick College. SOS ondersteunt leerlingen met zeer concrete informatie over schoolse zaken die voor hen problemen opleveren.¹⁸
- de tv-serie de brugklas
- het brugklassspel.

¹⁸ Autismesteunpunt; *SOS-map*. Retrieved at March 15, 2010 from <http://www.autismesteunpunt.nl/apus/render.php?type=2&id=108&template=default>

Er wordt een training gegeven door twee sociotherapeuten van het Triversum gericht op het voortgezet onderwijs. Op de site www.langeveldcentrum.nl lees je de volgende definitie: Sociotherapie is het methodisch hanteren van het leefmilieu van een groep cliënten gericht op behandeldoelen van deze groep- op gevat als middel om de behandeldoelen van de individuele cliënt te kunnen bereiken binnen een functionele eenheid van doorgaans intramurale (binnen de muren van een instelling) behandelsituaties.¹⁹ Binnen de training worden, aan de hand van rollenspelen, situaties geoefend die zouden kunnen gebeuren op je nieuwe school. Een voorbeeld hiervan; Je kunt je lokaal niet vinden en er staat een leerling van de school in de gang, hoe los je nu je probleem op?

In de klas wordt geleerd hoe je een agenda moet gebruiken, hoe een rooster eruit ziet en de plattegrond van de nieuwe school.

Er wordt niet getoetst of deze manier van voorbereiden voldoende effectief is. Het is dus onduidelijk waar meer aandacht aan besteed kan worden.

Op het OPDC wordt aangegeven dat vooral het wisselen van lokaal en van verschillende docenten lastig is voor de leerlingen. Het plannen en organiseren van het huiswerk kost de leerlingen veel moeite. Sociale angst kan ervoor zorgen dat samenwerken soms moeizaam verloopt. Wel wordt opgemerkt dat leerlingen van het speciaal basisonderwijs meer zelfvertrouwen hebben en beter hulp kunnen vragen als hen iets niet duidelijk is dan hun medeleerlingen.

Volgens het OPDC zou de Witte Raven meer aandacht moeten besteden aan het wennen in een “gewone groep”. Een groep waarin ze geen eigen werkplek meer hebben, waar meer zelfstandigheid geëist wordt en meer samenwerking is met andere leerlingen. Daarnaast zou er meer aandacht kunnen zijn voor leerkrachtwisseling.

De ouders geven aan dat er sprake was van een goede begeleiding, gericht op de problematiek van hun kind. De voorbereiding op het voortgezet onderwijs is als goed ervaren. Eén ouder geeft aan dat kennismaking met vakken als mega en wiskunde de overgang naar nieuwe vakken kleiner kan maken.

¹⁹ Langeveldcentrum; *sociotherapie*. Retrieved at March 15, 2010 from <http://www.langeveldcentrum.nl/sociotherapie.htm>

De leerlingen denken verschillend over de voorbereiding. De ene leerling wist bijna alles al van het OPDC en de andere had graag een betere voorbereiding gehad, maar kan niet kan aangeven wat hij precies had willen weten en de derde leerling heeft geleerd hoe beter om te gaan met jezelf. Eén leerling heeft aangegeven dat hij wel veel heeft gehad aan de lessen voorbereiding voortgezet onderwijs. Ook het oefenen met huiswerk is zinvol geweest.

4.2 De overdracht vanuit de Witte Raven naar het OPDC

Kind en ouders hebben daarin goede begeleiding nodig. Vanuit de basisschool en vanuit het Voortgezet Onderwijs. Het is belangrijk dat beide scholen hierbij goed samenwerken. De basisschool 'voedt' de VO-school met informatie over elke leerling. Zo weet de VO-school welke aanpak het best past bij die specifieke leerling. De kans op succesvol vervolgonderwijs wordt zo vergroot.²⁰

De leerkrachten geven aan dat het prettige contact met het OPDC een goed begin is voor een zorgvuldige overdracht. Ze vinden de overdracht die nu plaats vindt te minimaal en zouden graag een uitgebreider gesprek met het OPDC willen om meer diepgaande informatie te geven.

Daarentegen geeft het OPDC aan dat de informatie vanuit het Onderwijskundig Eind Rapport, een rapport waarin de ontwikkeling op didactisch en sociaal-emotioneel gebied worden beschreven, en de toegevoegde bijlage voor de leerkracht vaak voldoende is om te kunnen starten met een leerling.

Informatie over wat wel en niet goed werkt bij de leerling is goed bruikbaar voor de school. Toch geeft het OPDC aan dat de struikelblokken niet bij de overdracht liggen, maar bij de voorbereiding op het VO. En dan vooral gericht op de hoeveelheid

²⁰ Overgang POVO; *overdracht*. Retrieved at March 15, 2010 from <http://www.overgangpovo.nl/voor%20scholen/>

begeleiding die er momenteel gegeven wordt door de leerkrachten van de Witte Raven.

De ouders en de leerlingen hebben geen specifieke vragen gekregen over de wijze waarop de overdracht plaats vindt, omdat de overdracht plaats vindt tussen de scholen onderling.

4.3 De rol van de ambulant begeleider.

De ambulant begeleider van het OPDC komt niet op de Witte Raven om kennis te maken met de leerling en om in een gesprek met de leerkracht de leerling over te dragen. De leerkrachten zijn van mening dat de een gesprek met de ambulant begeleider van meerwaarde zou zijn op een goede overdracht.

Het OPDC geeft aan dat de ambulant begeleider zijn informatie haalt uit het dossier van de leerling en uit een observatie die plaats vindt op het OPDC.

De ouders en de leerlingen zijn tevreden over de begeleiding vanuit het OPDC. De mentor geeft meer dan de helft van de lessen zelf aan de eigen groep. Daarnaast is er een mogelijkheid voor hulplessen. Buiten de groep wordt begeleiding geboden op het gebied van logopedie, dyslexie en ondersteuning bij de persoonsontwikkeling.

Leerlingen geven aan hun mentor te kunnen vinden als dat nodig is. Over de ambulant begeleider wordt niets aangegeven.

4.4 Welke aanpassingen zijn nodig op het OPDC

De vragen over eventuele aanpassingen op het OPDC zijn alleen aan de ouders en de leerlingen gesteld. Ouders vinden het belangrijk dat het kind zich veilig en begrepen voelt. En dat er aandacht blijft voor de sociale ontwikkeling. Eén ouder geeft aan meer informatie te willen over het werk wat thuis gedaan moet worden. Voor de leerlingen hoeft er op het OPDC niets veranderd te worden.

4.5 De eisen die gesteld worden aan toelating door het OPDC.

Er moet VMBO perspectief zijn op didactisch niveau. Binnen het OPDC wordt nauwgezet de stof van het VMBO gevolgd. Maar vooral op het gebied van gedrag moet een leerling aan een bepaald perspectief voldoen. Een leerling moet zich

kunnen aanpassen aan autoriteit, zich redelijk flexibel kunnen voegen in de lessen, sociaal nog leerbaar te zijn e.d. Een leerling hoeft niet volmaakt op school te komen, maar er moet al wel een aanzet gegeven zijn tot! Een leerling zou na twee jaar de overstap moeten kunnen maken naar een reguliere school voor voortgezet onderwijs. Andere toelatingseisen staan in de folder van het OPDC en op de website van het OPDC, www.opdcnoord-kennemerland.nl.

De verantwoording voor de “auti-klas” op de Witte Raven.

Naast het uitwerken van de vragenlijsten wil ik graag een toelichting geven op het ontstaan van de “auti-klas”. De voorbereidingen op het oprichten van de “auti-klas” zijn gestart in juni 2006 en in januari 2007 is de “auti-klas” gestart. De gedachte en de behoefte om een “auti-klas” op te richten is ontstaan op het moment dat het aantal leerlingen met een autismespectrum stoornis groeide op de school. Door de ingrijpende gevolgen van de stoornis autisme zijn de leerlingen niet in staat voldoende van het onderwijs te profiteren in de reguliere setting van de school. De directie, de intern begeleider en de ambulant begeleider zijn samen met het REC 4,5 overeengekomen om deel te nemen aan het project “Optimaal Speciaal”. De uren die er waren voor de leerlingen met een lgf cluster 4 worden niet meer ingevuld door middel van ambulante begeleiding, maar deze uren worden gebruikt voor de personeelskosten van een speciale groep binnen de school, de “auti-klas”. De overeenkomst met het REC wordt beschreven in een protocol. Tevens hebben de beide directeurs een convenant ondertekend, waarin de overeenkomst is vastgelegd. Voordat er gestart kon worden met een “auti-klas” was het van belang om een startdocument op te stellen waarin de belangrijkste zaken m.b.t. het oprichten van een “auti-klas” worden beschreven. De directeur, intern begeleider en ambulant begeleider hebben hiervoor 2 scholen bezocht waar al een auti-klas draait en zijn er gesprekken gevoerd met Marry Ronde van het autistensteunpunt. Het uitgangspunt dat ontstaan is luidt: Op de Witte Raven hebben we de keuze gemaakt om met de leerlingen die nu al vallen binnen onze populatie een “auti-klas” te starten, omdat dan een optimale begeleiding van deze leerlingen mogelijk is. De leerlingen van de huidige eindgroep worden niet geplaatst in de “auti-klas”, omdat deze pas in januari start. Het doel blijft terug te kunnen keren naar een reguliere stamgroep. Het instromen van leerlingen op parttime basis voor specifieke onderwijsbehoeften moet op den duur mogelijk kunnen zijn, maar de groep moet

eerst een jaar draaien zodat een goede instroom gewaarborgd kan worden. Alle leerlingen zullen fulltime in de “auti-klas” verblijven.

In de “auti-klas” hebben 6 tot 8 leerlingen een rustige plek gekregen om zich te kunnen ontwikkelen. Er staat een fulltime leerkracht voor de groep. Er wordt les gegeven volgens de specifieke auti-aanpak. Bij een specifieke auti-aanpak gaan we ervan uit dat je moet zorgen voor duidelijkheid in alles. Het op maat ordenen en overzichtelijk maken van de omgeving van het kind, dat het innerlijke mechanisme mist om dit zelf te doen. Er is behoefte aan structuur in de tijd, ruimte, persoon en activiteiten/materialen. Het doel van de auti-klas is om leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum de mogelijkheid te geven zich te ontwikkelen m.b.v. onderwijs dat afgestemd is op hun individuele behoefte. Leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum die zich kunnen handhaven binnen een reguliere groep zullen worden teruggeplaatst.

Hoofdstuk 5

Data-analyse, conclusies en aanbevelingen

Voor het analyseren van de informatie en het trekken van conclusies maak ik gebruik van de deelvragen die ik gesteld heb.

5.1 Zou de voorbereiding op De Witte Raven anders moeten gebeuren?

In hoofdstuk 2 heb ik aangegeven dat een goede voorbereiding net zo belangrijk is als een goede overdracht. Om de leerlingen een goede voorbereiding te kunnen geven is het voor de leerkrachten van belang dat ze weet hebben van de werkwijze van het OPDC. Tevens is het belangrijk dat leerkrachten informatie krijgen over datgene waar meer aandacht aan besteed zou moeten worden bij de voorbereiding op het VO.

Het OPDC geeft aan dat er meer aandacht besteed moet worden aan het wennen in een “gewone groep”. Op dit moment wordt alles voor de leerlingen gestructureerd en begeleid. Het OPDC kan deze structuur niet bieden, wat zorgt voor een te grote overgang en te weinig zelfstandigheid bij de leerlingen. Ook het wisselen van lokaal en leerkrachten zorgt voor problemen.

Eén ouder geeft aan dat kennismaking met nieuwe vakken, die op het OPDC worden gegeven, prettig zou kunnen zijn voor een kind.

Er was één leerling die graag een betere voorbereiding had willen hebben op het OPDC, maar omdat hij niet heeft aangegeven wat hij graag had willen weten is het moeilijk daar conclusies en aanbevelingen aan te verbinden.

5.2 Moet de overdracht warmer verlopen?

Als ik lees wat er in de theorie wordt aangegeven over een warme overdracht, komt het hier op neer; Hoe meer informatie een basisschool aanlevert over een leerling, hoe beter de begeleiding kan zijn die het voortgezet onderwijs kan bieden. De inhoud van de informatie loopt uiteen van didactische gegevens tot informatie over de leerling zelf. Bij kinderen met autisme is het belangrijk om vooral veel informatie te geven over de leerling zelf. Welke aanpak werkt bij deze leerling. Wat zijn de valkuilen, de angsten, de mogelijkheden en de onmogelijkheden van deze leerling. Naast het aanleveren van informatie is ook begeleiding noodzakelijk. Vaak is alleen een papieren overdracht niet voldoende om de vervolgschool te informeren. Een

voorgesprek waarin de leerling uitgebreid wordt besproken, maar ook een gesprek nadat de leerling een aantal weken onderwijs op de vervolgschool heeft gevolgd, kunnen van grote waarde zijn om de leerling nog beter te kunnen begeleiden. Uit de antwoorden van de leerkrachten blijkt dat zij vinden dat de huidige overdracht te minimaal is. Ze zouden graag een intensiever gesprek willen met de zorgcoördinator om beter aan te kunnen geven wat wel en niet werkt bij de leerling. Welke valkuilen de leerling heeft en welke aanpak noodzakelijk is. Het OPDC is tevreden met de overdracht en vindt dat zij voldoende informatie hebben om de leerlingen te kunnen begeleiden.

5.3 Zijn aanpassingen op het OPDC noodzakelijk?

Uit de antwoorden van de ouders en leerlingen heb ik geconcludeerd dat echte aanpassingen op het OPDC niet noodzakelijk zijn. Er was één ouder die graag wat meer informatie zou willen over het werk wat thuis moet gebeuren, maar zij gaf zelf al aan dat ze hiervoor ook contact op kan nemen met de mentor.

5.4 Wat is de rol van de ambulant begeleider?

De ambulant begeleider heeft binnen de overdracht van de leerlingen een kleine rol. Informatie wordt gehaald uit het dossier, maar er is geen sprake van een warme overdracht. Vanuit de Witte Raven zou een intensievere overdracht aan de ambulant begeleider gewenst zijn.

Aanbevelingen

Aan de hand van de analyse en de conclusies uit is er een aantal die antwoord geeft op de onderzoeksvraag: “Wat hebben leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum nodig om succesvol het onderwijs op het OPDC te volgen en af te ronden?”

Informatie vanuit het OPDC

Om de leerkrachten op de Witte Raven een duidelijker beeld te geven van het OPDC zou een bezoek aan het OPDC wenselijk zijn. Tijdens dit bezoek kan de zorgcoördinator aangeven welke eisen zij aan de leerlingen stellen, wat de leerlingen nodig hebben voordat ze op het OPDC komen en wat het OPDC nodig heeft.

Kennis van de leerkracht

De leerkrachten van de Witte Raven moeten kennis hebben van de eisen die het OPDC stelt aan de toelating. Tevens moeten ze op de hoogte zijn van de werkwijze van het OPDC, om zo beter te kunnen aansluiten in de voorbereiding van de leerlingen op het OPDC.

De voorbereiding op De Witte Raven

De leerkrachten op de Witte Raven zouden hun leerlingen beter kunnen voorbereiden door meer gebruik te maken van leerkrachtwisseling. Voor de “auti-klas” staat een fulltime leerkracht. De reguliere groepen hebben allemaal parttime leerkrachten. Daarnaast bieden de reguliere groepen de mogelijkheid om in een andere reguliere groep op niveau te werken. Om een leerling beter te kunnen laten wennen aan een “gewone groep” zou plaatsing in een reguliere groep, in het laatste jaar, kunnen zorgen voor een betere voorbereiding.

De werkwijze op de Witte Raven

Het werk van de leerlingen zou vooraf minder moeten worden gestructureerd. Leerlingen moeten leren zelfstandiger te werken. Ze moeten in staat zijn om hun eigen werk te pakken, de juiste bladzijde op te zoeken en te controleren wat er van ze verwacht wordt.

Warme overdracht

Een intake gesprek met de leerkracht, de zorgcoördinator van het OPDC en de ambulant begeleider van het PO en de ambulant begeleider van het VO kunnen zorgen voor een warmere overdracht.

De rol van de ambulant begeleider

De ambulant begeleider vanuit het VO zou betrokken moeten worden in de overdracht door deel te nemen aan het intake gesprek.

Terugkoppeling van de leerlingen

Het OPDC zou de Witte Raven op de hoogte kunnen houden van de vorderingen van de leerlingen en de struikelblokken, waar lopen de leerlingen tegenaan. Deze

terugkoppeling van informatie kan leiden tot een verbetering op de Witte Raven m.b.t. de voorbereiding op het OPDC.

Gevolgen voor de “auti-klas”

In het gedeelte over de verantwoording voor de “auti-klas” in hoofdstuk 4 kun je lezen dat leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum, die zich kunnen handhaven binnen een reguliere groep, vanuit de “auti-klas” zullen worden teruggeplaatst.

Op het OPDC is het noodzakelijk dat een leerling zich kan handhaven binnen een reguliere groep. Er zal dus in een vroegtijdig stadium moeten worden gekeken naar de mogelijkheden van een leerling. Als blijkt dat een leerling een VMBO perspectief heeft en zijn stoornis het toelaat om te kunnen functioneren binnen een VMBO school, dan zal terugplaatsing vanuit de “auti-klas” naar een reguliere groep een logische stap zijn. Alle voorgaande aanbevelingen, die betrekking hebben op de leerling, kunnen dan binnen deze reguliere groep worden uitgevoerd.

Hoofdstuk 6

Evaluatie

Het was alweer erg lang geleden dat ik een opleiding heb gevolgd. Het heeft dan ook wel wat moeite gekost om weer in het leerproces te stappen. Het doen van een onderzoek was nieuw voor mij en ik zag er behoorlijk tegenop. Vanaf het begin heb ik geprobeerd om bij te blijven met het schrijven van mijn meesterstuk. Voor elke supervisie weer zorgen dat ik iets gedaan had, om een goede feedback mogelijk te maken. Maar vooral om te voorkomen dat ik tegen een achterstand aan moest kijken. Het is redelijk gelukt om ieder keer weer een stukje op tijd af te krijgen en dat heeft er uiteindelijk ook voor gezorgd dat ik binnen de afgesproken tijd mijn meesterstuk af kon hebben.

Naarmate het meesterstuk vorderde raakte ik steeds enthousiaster. Ik groeide van de positieve feedback en de steun van mijn medestudenten. Mijn critical friend, Margriet Neelen, was voor mij een rots in de branding en ik heb veel geleerd van haar kritische opmerkingen. Het is prettig als iemand met je mee leest en er voor zorgt dat je wat dieper moet gaan nadenken over datgene wat je op papier zet. Ook mijn zelfvertrouwen groeide met het meesterstuk mee en ik ben trots op het uiteindelijke resultaat.

Het combineren van het schrijven van dit meesterstuk met mijn werk heb ik de laatste paar weken als zwaar ervaren. Ik werkte tot januari 2 dagen in de week als groepsleerkracht, wat er voor zorgde dat ik voldoende vrije tijd overhield om te schrijven. Maar vanaf januari sta ik 1,5 dag voor de klas en ben ik 2,5 dag werkzaam als intern-ambulant begeleider. Al het schrijfwerk moest toen worden verplaatst naar de avonden en de weekenden. Het voordeel van mijn nieuwe functie is wel dat ik datgene wat ik de afgelopen 1,5 jaar heb geleerd, nu ook kan toepassen in de praktijk.

Het onderzoek verliep redelijk naar mijn verwachtingen. Ik heb veel moeite moeten doen om de antwoorden op de vragen van de ouders en de leerlingen terug te krijgen. Achteraf had ik er misschien beter voor kunnen kiezen om een afspraak te maken en de vragen persoonlijk te stellen. Dit had mij een hoop stress kunnen

besparen. De antwoorden van de leerkrachten en de mentoren van het OPDC waren wel snel weer terug. Ik had verwacht dat het verzamelen en samenvoegen van de antwoorden veel tijd in beslag zou nemen en dat klopte ook. Ik ben daar erg lang mee bezig geweest. Bij het verwerken van de vragen kwam steeds meer het gevoel omhoog dat ik met een zinvol onderzoek bezig ben geweest. Ik stond dan ook te popelen om de conclusies en aanbevelingen op papier te mogen zetten. Ik hoop dat zowel de Witte Raven als het OPDC iets gaan doen met de aanbevelingen die ik heb gegeven.

Aan het begin van het meesterstuk wilde ik eigenlijk teveel in één keer doen. Ik wilde zo snel mogelijk alle informatie hebben en daar mee aan het werk. Ik heb geleerd dat het schrijven van een meesterstuk een proces is. Je groeit mee met je stuk door beetje bij beetje meer informatie te krijgen. De feedback vanuit de supervisie heeft enorm geholpen bij dit groeiproces. Ik heb veel steun gehad aan mijn supervisor, maar zeer zeker ook aan mijn medestudenten. Toen ik begon met de opleiding was ik de enige die niet werkzaam was als ambulant begeleider. Sommige opdrachten waren daardoor best lastig om uit te voeren. Maar ik ben geweldig opgevangen door de ambulante begeleiders van Heliomare, die dezelfde opleiding volgden. Zij hebben ervoor gezorgd dat ik “erbij” hoorde. Ik heb dan ook met veel plezier deze opleiding gedaan. Met het volgen van deze opleiding heb ik ook collega's enthousiast gemaakt om iets te gaan doen. Er zijn nu meerdere collega's die verschillende opleidingen volgen bij Fontys. Ik merk dat er hierdoor steeds meer expertise de school in komt. We wisselen kennis en ervaring uit en staan steeds meer open voor nieuwe dingen. Als onze school in de toekomst overgaat van een SBO school naar een expertisecentrum dan ben ik van mening dat er een kwalitatief goed team klaar staat om daar te kunnen werken.

Van het onderzoek heb ik geleerd dat het voor leerlingen belangrijk is om goed te worden voorbereid op het vervolgonderwijs. Een goede voorbereiding kan ervoor zorgen dat leerlingen beter mee kunnen komen met de rest van de groep. Het geeft leerlingen zelfvertrouwen en zekerheid, waardoor ze minder snel ergens tegenaan lopen en het verhoogt de kans op het succesvol afronden van de opleiding. Aansluiten op het onderwijs dat gegeven wordt op de vervolgschool kan zorgen voor een betere voorbereiding. Daarom is het noodzakelijk om op de hoogte te zijn van

het aanbod op het OPDC. Naast een goede voorbereiding is een goede overdracht van groot belang. Hoe meer een vervolgschool weet over de leerling, des te beter kunnen zij de leerling begeleiden. Ik vond het prettig dat zowel de Witte Raven als het OPDC wilde meewerken aan het onderzoek.

Door dit meesterstuk te presenteren aan de Witte Raven en het OPDC hoop ik dat de voorbereiding op het voortgezet onderwijs en de overdracht naar het OPDC nog beter gaat verlopen.

Literatuurlijst

Literatuur

Harinck, F. (2008). Basisprincipes praktijkonderzoek. Antwerpen – Apeldoorn: Garant

Artikelen via internet

NVA: *Autisme*. Retrieved at Decembre 30, 2009, from,
<http://www.autisme.nl/autismealgemeen.html?mnu=tmain100:sovaut100&s=1&l=nl&t=1262205895>

Autismesteunpunt; *SOS-map*. Retrieved at March 15, 2010 from
<http://www.autismesteunpunt.nl/apus/render.php?type=2&id=108&template=default>

Hersenstichting Nederland: *autisme*. Retrieved at Novembre 3, 2009 from,
<http://www.hersenstichting.nl/alles-over-hersenen/hersenaandoeningen/autisme.html>

Samenwerkingsverband; *Draaiboek warme overdracht*. Retrieved at January 28, 2010, from
<http://www.hetsamenwerkingsverband.nl/website/documenten/vo-mbo/Draaiboek%20warme%20overdracht%202009-1.doc>

KPC Groep; *Over KPC Groep*. Retrieved at Decembre 31, 2009, from
<http://www.kpcgroep.nl/KPCGroep.aspx>

Langeveldcentrum; *sociotherapie*. Retrieved at March 15, 2010 from
<http://www.langeveldcentrum.nl/sociotherapie.htm>

Ministerie van Onderwijs; *passend onderwijs*. Retrieved at January 10, 2010
<http://www.minocw.nl/documenten/133724.pdf>

MOA web; *vergelijkend onderzoek*. Retrieved at January 10, 2010 from,
<http://www.moaweb.nl/bibliotheek/digitaal-woordenboek/v/vergelijkend-onderzoek>

Ons samenwerkingsverband; *warme overdracht*. Retrieved at Decembre 31, 2009 from,
<http://www.onssamenwerkingsverband.nl/website/documenten/resonansgroep/notitie%20warme%20overdracht%20po-vo.pdf>

OVERGANGPOVO: *Autisme*. Retrieved at Novembre 16, 2009
<http://www.overgangpovo.nl/supplementen/autisme/>

Overgang POVO; *overdracht*. Retrieved at March 15, 2010 from
<http://www.overgangpovo.nl/voor%20scholen/>

Overgang POVO; *overgang primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs*. Retrieved at Decembre 31, 2009, from
<http://www.overgangpovo.nl/>

Passend onderwijs. Retrieved at 03 Decembre, 2009 from,
<http://www.passendonderwijs.nl/>

Passend Onderwijs; *beleid passend onderwijs*. Retrieved at January 10, 2010
http://www.passendonderwijs.nl/files/media/beleid_passend_onderwijs/Samenvatting_Passendonderwijsallesopeen_rij.pdf

Postbus 51: *leerlinggebonden financiering*. Retrieved at Novembre 3, 2009 from,
<http://www.postbus51.nl/nl/home/themas/onderwijs/speciaal-onderwijs-en-leerproblemen/leerlinggebonden-financiering-lgf-rugzak/wat-is-leerlinggebonden-financiering-lgf-en-voor-wie-is-het-bedoeld.html>

School aan zet; *Overdracht pov*. Retrieved at Decembre 31, 2009, from
<http://schoolaanzet.nl/leerlingzorg/overdrachtpov>

Kennisnet: *special onderwijs cluster 4*. Retrieved at Novembre 16, 2009, from,
<http://speciaalonderwijs.kennisnet.nl/cluster4>

What makes a successful transition from primary to secondary school. Retrieved at January 28 2010, from
<http://www.ttrb.ac.uk/ViewArticle2.aspx?ContentId=15804>

Lijst met afkortingen

AKA - ArbeidsmarktgeKwalificeerd Assistent
ASS - Autisme Spectrum Stoornis
CVL – Commissie van Indicatiestelling
EPSSE - effectieve Pre-school, Primair en Voortgezet Onderwijs
HAVO – Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
IQ – Intelligentie Quotiënt
IB – Intern Begeleider
Igf – leerlinggebonden financiering
OPDC - Ortho Pedagogisch Didactisch Centrum
OCW – Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
PABO -Pedagogische Academie Basis Onderwijs
PCL – Permanente Leerling Commissie
PrO – Praktijk Onderwijs
PO - Primair Onderwijs
REC – Regionaal Expertise Centrum
RMC – Regionaal Meld- Coördinatiepunt
ROC – Regionaal Opleidings Centrum
RVC – Regionaal Verwijzings Commissie
SBO – Speciaal Basis Onderwijs
SWV – Samen Werkings Verband
VMBO - Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
VSO - Voortgezet Speciaal Onderwijs
VO – Voortgezet Onderwijs
WSNS – Weer Samen Naar School

Bijlage 1

Vragenlijsten

De volgende vragen heb ik gesteld:

Vragen aan de leerkracht van de autiklas

1. Welke middelen en methoden gebruik je om leerlingen voor te bereiden op het voortgezet onderwijs en dan vooral gericht op het OPDC?
2. Wat werkt goed met betrekking op de voorbereiding? Op welke manier check je dat?
3. Waaraan merk je dat het goed werkt?
4. Waar zou je meer aandacht aan kunnen besteden? Wat heb je daarbij nodig?
5. Vind je dat je voldoende informatie hebt over de werkwijze van het OPDC?
6. Welke informatie over het OPDC mis je bij de voorbereiding op het voortgezet onderwijs?
7. Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?
8. Waar zou je extra ondersteuning bij willen hebben? Wat heb je daarvoor nodig?
9. Wat werkt goed met betrekking tot de overdracht?
10. Heb je nog suggesties voor de overdracht?

Vragen aan de mentoren van het OPDC

1. Vindt u dat het onderwijs gegeven op De Witte Raven is afgestemd op het OPDC? Waaraan merkt u dit?
2. Waar zou De Witte Raven meer aandacht aan kunnen besteden?
3. Welke informatie heeft u nodig bij de overdracht van een leerling van De Witte Raven naar het OPDC?
4. Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?
5. Is er sprake van een “warme overdracht”, en wat is daarin belangrijk? Zo nee, waarom niet?
6. Wat is er nodig om te zorgen dat de overdracht goed verloopt?
7. Heeft u nog suggesties voor de overdracht?
8. Welke eisen worden er gesteld voor toelating van het OPDC?

Vragen aan de ouders

1. Kunt u in het kort aangeven welke vorm van autisme uw kind heeft?
2. Wat ging er goed op de Witte Raven t.a.v. de begeleiding?
3. Wat ging er goed op de Witte Raven met uw kind?
4. Hoe heeft u de overgang van De Witte Raven naar het OPDC ervaren?
5. Wat is er voor nodig om de overstap naar het OPDC nog gemakkelijker te maken?
6. Wat gaat er goed op het OPDC t.a.v. de begeleiding?
7. Wat gaat er goed op het OPDC met uw kind?
8. Waar loopt uw kind tegenaan op het OPDC?
9. Wat heeft uw kind nog nodig om succesvol te kunnen zijn op het OPDC?
10. Wat heeft u als ouder nodig om uw kind beter te kunnen begeleiden?
11. Wat zijn uw wensen en verwachtingen t.a.v. het OPDC en op welk gebied hoopt u dat daar aandacht voor is? (sociaal emotionele ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling, handvatten voor gedrag etc)

Vragen aan de leerlingen

1. Hoe vond je het laatste schooljaar op de Witte Raven?

Ik vond;

de kinderen	0 niet zo leuk	0 soms leuk	0 leuk
de sfeer in de groep	0 niet zo leuk	0 soms leuk	0 leuk
de leerkracht	0 niet zo leuk	0 soms leuk	0 leuk
de begeleiding van			
de leerkracht	0 niet goed	0 soms goed	0 goed
het buitenspelen	0 niet zo leuk	0 soms leuk	0 leuk
de werkplekken	0 niet goed	0 soms goed	0 goed
het leren	0 niet zo leuk	0 soms leuk	0 leuk

Wat vond je het moeilijkste in het laatste jaar? Speelt dat nu nog steeds?

(Ik denk hierbij aan bijvoorbeeld taal, rekenen, huiswerk, weinig buitenspelen, hoeveelheid stof e.d.)

Waarom vond je dat het moeilijkste?

Ik voelde me;

in de klas veilig	0 ja	0 nee	0 soms
buiten veilig	0 ja	0 nee	0 soms
bij de leerkracht veilig	0 ja	0 nee	0 soms

2. Hoe ben je opgevangen op het OPDC? Door wie en weet je diegene ook altijd te vinden? _____

3. Wat ging er goed op de Witte Raven? _____

4. Wat gaat er goed op het OPDC? Op gebied van leervakken en in de omgang met klasgenoten en leerkrachten _____

5. Wat had de Witte Raven meer kunnen doen om het voor jou wat makkelijker te maken?

betere begeleiding in de klas 0 ja 0 nee

betere begeleiding buiten op het plein 0 ja 0 nee

meer aandacht voor jouw stoornis 0 ja 0 nee

betere voorbereiding op het OPDC 0 ja 0 nee

meer aandacht voor bepaalde vakken zoals: _____

iets anders: _____

6. Wat vind je moeilijk op het OPDC? _____

7. Hoe heb je de overgang van de Witte Raven naar het OPDC ervaren?

8. Wat is het verschil tussen het OPDC en De Witte Raven voor jou?

9. Wat vind je van de begeleiding van je mentor op het OPDC?

10. Wat zou je willen veranderen op het OPDC, zodat het voor jou beter gaat?

11. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben meegegeven om te kunnen leren op het OPDC?

12. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben geleerd om je veilig te voelen op het OPDC?

Bijlage 2 Antwoorden van de vragenlijsten

Om privacy redenen worden de betrokken niet met naam vermeld.

Vragenlijst leerkracht Witte Raven

1. Welke middelen en methoden gebruik je om leerlingen voor te bereiden op het voortgezet onderwijs en dan vooral gericht op het OPDC?

Wij zetten voor de kinderen met een rugzak (bijna al mijn leerlingen) die schoolverlater zijn de lgf- begeleiding in om ze voor te bereiden op het VO. Ze gaan als groep uit de klas er wordt geen onderscheid gemaakt in het niveau waar ze in de brugklas in terecht zullen komen. Tijdens deze begeleiding wordt er gebruik gemaakt van de SOS-map, tv-serie de brugklas en het brugklas spel. Tijdens de voorbereiding wordt er van uit gegaan dat de kinderen in een brugklas van een reguliere VO of het OPDC terecht komen. Hier is sprake van leerkrachtwisselingen. In de klas krijgen de schoolverlaters huiswerk mee, ze moeten agenda (leren) gebruiken en moeten zich ook aan de regels van het huiswerk houden anders volgen er consequenties. Er wordt van de schoolverlaters in de klas ook meer geëist dan van de andere kinderen.

2. Wat werkt goed met betrekking op de voorbereiding? Op welke manier check je dat?

De kinderen zijn door deze lessen bekend met de roosters, lokaalwisselingen en leerkrachtwisselingen in theorie. Door de kinderen door te praten voordat ze naar het VO gaan, horen we vaak ook verhalen over de kinderen die al op die school zitten. Het OPDC neemt niet zelf contact met ons op in de loop van het nieuwe schooljaar om te vertellen hoe het gaat of waar ze tegen aan lopen. Wij bellen zelf ook niet, hierdoor zijn we afhankelijk van de informatie die we krijgen tijdens de gesprekken over de nieuwe groep schoolverlaters om te weten wat het effect is.

3. Waaraan merk je dat het goed werkt?

Of het goed werkt weet ik nog niet na twee jaar, de eerste twee jongens die door gestuurd zijn vanuit ons naar het OPDC hebben het niet gered en zijn doorverwezen naar de Spinaker. Dit had te maken met de bedreigingen van de een naar de ander. Een van de twee was een crisisplaatsing in november van het schooljaar. Zijn advies

komt bij zijn oude basisschool vandaan. Het afgelopen schooljaar zijn weer twee jongens naar het OPDC doorverwezen vanuit mijn klas. Voor hen is de gewenningsperiode net afgelopen en zal nu moeten gaan blijken of ze het redden. Het is een grote stap om vanuit een dergelijk gestructureerde klas naar een OPDC of een reguliere VO school te gaan.

4.Waar zou je meer aandacht aan kunnen besteden? Wat heb je daarbij nodig?

Ik hoop door het onderzoek van mijn collega hier duidelijkheid over te krijgen.

5.Vind je dat je voldoende informatie hebt over de werkwijze van het OPDC?

Nee, zie vraag 6

6.Welke informatie over het OPDC mis je bij de voorbereiding op het voortgezet onderwijs?

Ik zou wel meer informatie willen hebben over de werkwijze van het OPDC. Hierdoor zou ik de kinderen nog meer kunnen voorbereiden op het VO. Ik weet dat ze een tussenstap zijn tussen het PO en VO en dat de kinderen minder leerkrachtwisselingen en lokaalwisselingen hebben. Maar hoe dit in roosters en details eruit ziet dat zou ik nog wel willen weten. Hierdoor zou de voorbereiding vanuit mij beter kunnen.

7.Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?

De ambulant begeleider van het OPDC heb ik niet op school gezien voor een kennismakingsgesprek met de kinderen. Ik heb geen verder contact gehad met de ambulant begeleider. De AB-er zou een goed rol kunnen spelen in de overdracht tussen school en de kinderen, door de handvaten om met ze te werken met de groepsleerkracht door te nemen en dan door te geven aan de school. Het onderwijskundig eindrapport is hier te beknopt voor. Afgelopen jaar is er niemand langs geweest om de kinderen door te spreken, hierdoor hebben we dit niet kunnen doorspreken met het OPDC zelf.

8.Waar zou je extra ondersteuning bij willen hebben? Wat heb je daarvoor nodig?

Ik zou een keer langs willen gaan op het OPDC om een goed beeld te kunnen scheppen. Hierdoor kan ik met eigen ogen zien hoe ze er werken en wat ik kan verbeteren in mijn voorbereiding op het OPDC of VO.

9.Wat werkt goed met betrekking tot de overdracht?

Het eerste jaar dat ik schoolverlaters door verwees is een leerkracht langs geweest om te de kinderen door te spreken. Dit was heel fijn. Ook zou ik graag ervaringen willen horen van het OPDC met onze kinderen in het brugklas jaar. Hierdoor kan ik beter inspringen op wat de kinderen nodig hebben op het OPDC. We adviseren OPDC omdat we er vanuit gaan dat ze het gaan redden op het VMBO na het OPDC. Dit kan leiden tot verbeteringen / aanpassingen in onze visie.

10.Heb je nog suggesties voor de overdracht?

Meer feedback over het functioneren van onze kinderen in het algemeen op het VO zou prettig zijn, hierdoor kunnen wij ons een beter advies geven.

1. Welke middelen en methoden gebruik je om leerlingen voor te bereiden op het voortgezet onderwijs en dan vooral gericht op het OPDC?

De leerlingen met een rugzak krijgen begeleiding vanuit de lgf om ze voor te bereiden op het voortgezet onderwijs. Hoe gebruik je een agenda, een rooster etc. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van de SOS-map, tv-serie de brugklas en het brugklas spel. In de maanden januari-februari-maart komen er 2 socio-therapeuten vanuit het Triversum. Ook zij behandelen het voortgezet onderwijs, maar dan meer gericht op de sociale aspecten. Tijdens de voorbereiding wordt er van uit gegaan dat de kinderen in een brugklas van een reguliere VO of het OPDC terecht komen. Hier is sprake van leerkrachtwisselingen. In de klas krijgen de schoolverlaters huiswerk mee en leren ze hoe ze een agenda gebruiken.

2. Wat werkt goed met betrekking op de voorbereiding? Op welke manier check je dat?

Het leren omgaan met de agenda werkt goed voor de kinderen. Ze raken op deze manier bekend met het plannen van huiswerk. Door de voorbereiding op het VO krijgen ze al een beetje een beeld van de veranderingen die plaats gaan vinden. Er vindt geen check plaats.

3. Waaraan merk je dat het goed werkt?

Het werken met de agenda gebeurt vanaf het begin van het schooljaar en je merkt dat de kinderen er steeds handiger in worden. Tijdens de oefensituaties met de socio-therapeuten doen de kinderen steeds enthousiaster mee en merk je aan hun antwoorden dat ze er beter over na gaan denken.

4. Waar zou je meer aandacht aan kunnen besteden? Wat heb je daarbij nodig?

Het zou goed zijn als er meer sprake zou zijn van leerkrachtwisseling. Maar daar is tekort personeel voor.

5. Vind je dat je voldoende informatie hebt over de werkwijze van het OPDC?

Nee, zie vraag 6

6. Welke informatie over het OPDC mis je bij de voorbereiding op het voortgezet onderwijs?

Ik mis informatie over de werkwijze van het OPDC en over wat er wel en niet lukt met de kinderen die bij ons vandaan daar naar school gaan. Met die informatie zou ik de kinderen beter kunnen voorbereiden.

7. Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?

De ambulant begeleider van het OPDC heb ik niet op school gezien voor een kennismakingsgesprek met de kinderen. Ik heb geen verder contact gehad met de ambulant begeleider. De AB-er zou van meerwaarde kunnen zijn in de overdracht tussen school en de kinderen, door de handvaten om met ze te werken met de groepsleerkracht door te nemen en dan door te geven aan de school.

8. Waar zou je extra ondersteuning bij willen hebben? Wat heb je daarvoor nodig?

Een bezoek aan het OPDC vooral gericht op meer diepgaande informatie.

9. Wat werkt goed met betrekking tot de overdracht?

De contacten die er zijn met het OPDC zijn goed. Er is voldoende gelegenheid om zelf even te bellen en vragen te stellen. Deze open houding is prettig voor een goede overdracht.

10. Heb je nog suggesties voor de overdracht?

Een overdracht met de nieuwe ambulant begeleider.

Een overdracht met de zorgcoördinator of mentor.

Een terugkoppeling van het functioneren van de leerling.

1. Vindt u dat het onderwijs gegeven op De Witte Raven is afgestemd op het OPDC?

Waaraan merkt u dit?

De meeste leerlingen ondervinden weinig problemen bij de overgang. Opvallend is dat leerlingen met autisme, die in de zogenaamde autigroep zitten op de Witte Raven, wel moeite hebben met de nieuwe structuur. Vooral het wisselen van lokaal en het hebben van verschillende docenten is lastig voor deze leerlingen. Kleine veranderingen, bijvoorbeeld een roosterwijziging of wisseling van lokaal maken leerlingen onzeker en soms verdrietig. Er moet wel bij gezegd worden dat dit niet alleen geldt voor leerlingen van De Witte Raven.

Het valt ook op dat leerlingen uit de structuurgroep op de Witte Raven uiteindelijk veel moeite hebben met de 'regels' op het OPDC. De wisseling van lokaal en docent is ook hier lastig. Deze leerlingen hebben bijzonder veel moeite met plannen en organiseren van hun huiswerk. Van twee leerlingen van de structuurgroep weet ik dat een leerling in het eerste jaar tussentijds geplaatst werd op het REC. Een ander werd in het tweede jaar tussentijds toch verwezen naar het PRO.

2. Waar zou De Witte Raven meer aandacht aan kunnen besteden?

Het lijkt mij zinvol om leerlingen in de autigroep en de structuurgroep te laten wennen in een 'gewone' groep. Zij moeten wennen aan:

- geen eigen werkplek meer;
- zelf de bladzijde zoeken in een tekstboek;
- zelf het schrift verzorgen, opdrachten noteren etc;
- leren samenwerken met verschillende leerlingen;
- leren omgaan met verschillende docenten met verschillende werkwijzen.

Ik heb een bezoek gebracht aan de Witte Raven en gezien hoe er gewerkt werd in de autigroep. Het verschil met het OPDC is daar zeer groot. Eigen werkplekken kunnen bijvoorbeeld nauwelijks gecreëerd worden en dat is ook niet het doel van het OPDC. Wanneer een leerling dit nodig heeft, heeft hij naar alle waarschijnlijkheid geen uitzicht op regulier VMBO. Verder 'schrok' ik van het werk wat de docent doet in schriften, zoals het noteren welke opdracht de leerling moet doen, hoe hij of zij het moet doen en het opschrijven van rijtjes die vervolgens gemaakt moeten worden.

Ook dit is iets wat leerlingen niet meer nodig moet hebben, willen zij de stap naar het OPDC kunnen maken. (Het kan zijn dat jullie dit afbouwen, maar dat heb ik verder niet gezien)

3. Welke informatie heeft u nodig bij de overdracht van een leerling van De Witte Raven naar het OPDC?

De volgende informatie ontvangen wij graag:

- Heeft de leerling een beschikking? Zo ja, graag het Imagoformulier toevoegen met beschikkingnummer en beschikkingsdatum.
- Heeft een leerling dyslexie? Zo ja, graag dyslexieverklaring meesturen.
- Wat werkt goed bij de betreffende leerling?
- Wat moet een docent vooral niet doen (mocht dit van toepassing zijn)
- Wat zijn de laatste DLE's, maar ook hoe heeft de leerling zich ontwikkeld (leerlingvolgsysteem)
- Graag het laatste handelingsplan meesturen met evaluatie.
- Heeft de leerling externe jeugdhulpverlening? Zo ja, graag verslaglegging als dit aanwezig is.
- verslaglegging van ambulante begeleiding, inclusief naam en telefoonnummer van de desbetreffende AB'er.

Verder de gegevens die standaard opgevraagd worden, zoals OKR, TRF.

4. Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?

Standaard hebben onze ambulante begeleiders geen gesprek met de Witte Raven. De schoolcontactpersoon (Fiona Pronk) spreekt leerlingen van te voren door met de interne begeleiding. Deze gegevens komen in het dossier van de leerling. De mentor en de eventuele ambulante begeleider kunnen dit inzien. Mochten er onduidelijkheden zijn, wordt alsnog contact opgenomen met de Witte Raven. Er wordt verder geborduurd op het laatste handelingsplan en evaluatie van ambulante begeleiding van de Witte Raven. Deze verslaglegging is dus van groot belang.

5. Is er sprake van een “warme overdracht”, en wat is daarin belangrijk? Zo nee, waarom niet?

Op dit moment worden leerlingen van te voren doorgesproken met de interne begeleider en de schoolcontactpersoon van het OPDC. Dit wordt momenteel gezien als de overdracht in combinatie met alle informatie die toegezonden wordt, zoals OKR, verslaglegging hulpverlening, TRF etc.

Vorige jaren bespraken wij de leerlingen niet uitgebreid van te voren en gingen we aan het einde van het schooljaar naar de klassenleerkracht om leerlingen door te spreken.

Sinds dit jaar bezoeken we ook de basisscholen voor een warme overdracht, omdat hier vraag naar is. Deze scholen worden niet van te voren bezocht, zoals wel het geval is bij het SBAO scholen, waaronder de Witte Raven.

6. Wat is er nodig om te zorgen dat de overdracht goed verloopt?

Op zich ben ik van mening dat de overdracht wel goed verloopt. Als mentor van een groep heb ik veel aan het OKR van de Witte Raven. Met behulp van het dossier kunnen we meestal een goede start maken met de leerlingen. De struikelblokken die we tegenkomen, zijn naar mijn idee niet het gevolg van de overdracht. Belangrijker is dat leerlingen toe werken naar minder begeleiding, zodat de overstap naar het VO niet te groot is.

7. Heeft u nog suggesties voor de overdracht?

Zie vraag 2.

8. Welke eisen worden er gesteld voor toelating van het OPDC?

Er moet VMBO perspectief zijn op didactisch niveau, maar vooral ook op het gebied van gedrag. Een leerling zou na twee jaar de overstap moeten kunnen maken naar een reguliere school voor voortgezet onderwijs.

Andere toelatingseisen staan in de folder en op de website van het OPDC.

1. Vindt u dat het onderwijs gegeven op De Witte Raven is afgestemd op het OPDC?

Waaraan merkt u dit?

Het onderwijs op een VMBO is wezenlijk anders dan op een school voor basisonderwijs. Alleen al het feit dat er wisseling is van leerkrachten is voor onze leerlingen vaak problematisch. Ook de wisseling van klas geeft is chaotisch voor de leerlingen. Feit is ook dat wij ons strikt houden aan roosters. Dit moet wel gezien de organisatie van het didactisch gebeuren. Voor nieuwe leerlingen is het soms stressvol om telkens na 45 minuten te wisselen van vak.

Leerlingen van een basisschool zijn vaak wel heel sociaal en kunnen goed samenwerken. Op de nieuwe school blijkt dan dat de factor sociale angst weer om de hoek komt kijken: dan is samenwerken ineens weer heel bedreigend.

De overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs is ook die van overgang van schoolkind naar puber. Dit is te merken op het schoolplein: de “pickorder” moet weer helemaal opnieuw plaatsvinden. Van oudste leerling zijn ze nu weer terug naar de jongste, ze komen nog maar net kijken.

Het plannen en maken van huiswerk, ook verdeeld over een week is voor heel veel leerlingen een probleem. Ook de leerlingen uit het Sbao lopen daarop vast.

Al onze leerlingen, dus ook van het gewone basisonderwijs hebben hier problemen mee. Wat dat betreft vallen de leerlingen van de Witte Raven niet op.

Ik merk wel dat leerlingen van het speciaal basisonderwijs meer zelfvertrouwen hebben en beter hulp kunnen vragen als hen iets niet duidelijk is.

2. Waar zou De Witte Raven meer aandacht aan kunnen besteden?

Allereerst denk ik dat er goed rekening gehouden moet worden met de leeftijd van de leerlingen. Te oude leerlingen horen niet meer thuis op het Sbao, ook al zijn ze niet toe aan VMBO.

Dan lijkt het me heel goed als er in de oudste groep al direct gewerkt gaat worden met een agenda, al of niet gekocht of zelf ontworpen en toegesneden op de behoefte van de leerlingen. Zo kunnen ze leren activiteiten in te schrijven, huiswerk te noteren en inzicht te krijgen op de indeling van een week.

De wisseling van leerkrachten blijft een probleem voor het Sbao. Er zijn immers geen leerkrachten genoeg. Maar misschien is er een mogelijkheid te creëren in samenwerking met een andere school of andere leerkrachten.

Ik weet niet hoe er pauze wordt gehouden op jullie school. Maar een aparte pauze met de 2 oudste groepen is soms aan te raden, zeker op het eind van het jaar. Ik kan nog wel meer bedenken, wil je meer weten dan sta ik tot je beschikking!

3. Welke informatie heeft u nodig bij de overdracht van een leerling van De Witte Raven naar het OPDC?

Wat heel belangrijk is voor ons: waar zit het kind, hoe zijn de niveaus en welke toetsen hebben jullie precies gebruikt. Ook is belangrijk: welke specifieke hulp heeft de leerling (soms) gehad, zoals RT, training in of buiten de school (sovatraining o.i.d). Wij moeten het kind op niveau in een klas zetten en extra RTwerk voor de leerling zoeken.

Hoe het karakter van de leerling is natuurlijk ook belangrijk, welke speciale handvatten hebben jullie voor hem gehad.

4. Welke rol heeft de ambulant begeleider, vanuit het V.O. bij de overdracht?

De AB'er speelt een heel belangrijke rol. Zij heeft de leerling in een klassensituatie geobserveerd. Samen met de gegevens van de klassenleerkracht geeft dat een goed beeld van de leerling. Zonder de observatie zou dat beeld niet compleet zijn.

5. Is er sprake van een “warme overdracht”, en wat is daarin belangrijk? Zo nee, waarom niet?

Er is geen warme overdracht.

6. Wat is er nodig om te zorgen dat de overdracht goed verloopt?

Als mentor heb ik genoeg aan de gegevens geleverd door de Witte Raven en de opmerkingen van Fiona Pronk.

7. Heeft u nog suggesties voor de overdracht?

Bij twijfel of de leerling het wel gaat redden in het VO kan Fiona Pronk uitsluitend geven. Zij kan eventueel de leerling observeren in de klassensituatie.

8. Welke eisen worden er gesteld voor toelating van het OPDC?

De leerling moet een perspectief naar VMBO hebben, d.w.z. dat er met goede zorg en training uitgegaan kan worden dat de leerling het VMBO kan volgen na 2 jaar OPDC. Op het OPDC volgen wij nauwgezet de stof van het VMBO in leerjaar 1 en 2. We toetsen en geven schriftelijke overhoringen, net zoals het VO. Wij houden ook goed in de gaten hoe het regulier VMBO zich ontwikkelt, zodat de aansluiting naar leerjaar 3 op het regulier VMBO zo soepel mogelijk verloopt.

Voor de leerlingen van de Witte Raven geldt dus ook: qua niveau en dle's moeten ze het VMBO kunnen halen na 2 jaar.

Maar het belangrijkste is toch wel het gedrag. Er moet wel een mogelijkheid zijn om de stof aan te passen aan de leerling en natuurlijk ook andersom! Een leerling moet zich ook aan kunnen passen aan autoriteit, zich redelijk flexibel kunnen voegen in de lessen, sociaal nog leerbaar te zijn e.d. een leerling hoeft niet volmaakt bij ons op school te komen, maar er moet al wel een aanzet geven zijn tot!

Vragenlijst ouder

1.Kunt u in het kort aangeven welke vorm van autisme uw kind heeft?

PDD-NOS.

2.Wat ging er goed op de Witte Raven t.a.v. de begeleiding?

Er was een goede begeleiding. De leerkrachten wisten goed met de problematiek om te gaan. Ook de intern begeleider gaf altijd goede adviezen.

3.Wat ging er goed op de Witte Raven met uw kind?

Het gedrag t.o.v. andere kinderen is veel beter geworden.

4.Hoe heeft u de overgang van De Witte Raven naar het OPDC ervaren?

Heel goed.

5.Wat is er voor nodig om de overstap naar het OPDC nog gemakkelijker te maken?

Wij hebben zelf geen problemen gehad, dus ik heb geen idee.

6.Wat gaat er goed op het OPDC t.a.v. de begeleiding?

De leerkrachten zitten overal bovenop, ze houden alles in de gaten.

De rots en watertraining.

7.Wat gaat er goed op het OPDC met uw kind?

Hij haalt goede cijfers. Hij toont goed gedrag t.o.v. andere kinderen en leraren en hij gaat met plezier naar school.

8.Waar loopt uw kind tegenaan op het OPDC?

Hij loopt nergens tegenaan.

9.Wat heeft uw kind nog nodig om succesvol te kunnen zijn op het OPDC?

Hij moet zich veilig voelen en begrepen.

10.Wat heeft u als ouder nodig om uw kind beter te kunnen begeleiden?

Momenteel hebben wij geen begeleiding nodig, in het verleden is er wel veel begeleiding geweest.

11. Wat zijn uw wensen en verwachtingen t.a.v. het OPDC en op welk gebied hoopt u dat daar aandacht voor is? (sociaal emotionele ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling, handvatten voor gedrag etc)

Ik hoop dat er voldoende aandacht blijft voor de sociale ontwikkeling.

1.Kunt u in het kort aangeven welke vorm van autisme uw kind heeft?

Mijn zoon heeft Asperger (+ ADHD en dyslexie). Hij neemt alles letterlijk, heeft moeite met organiseren, heeft een eigen kijk op dingen, is weinig flexibel in zijn denken en begrijpt dingen vaak verkeerd.

2.Wat ging er goed op de Witte Raven t.a.v. de begeleiding?

Er werd rekening gehouden met de dingen die mijn zoon niet kon, maar ook heel erg met wat hij wel goed deed. Hij kreeg er veel structuur en duidelijke opdrachten. De dingen die hij moeilijk vond werden een “leerpunt”. Hij kreeg daarbij te horen dat het niet erg was als iets niet lukte. Wat hij heel moeilijk vond/vind is op zijn beurt wachten. Als hij een antwoord op een vraag weet wil hij dat ook heel graag zeggen. Hij kon dan ook boos worden als een ander het antwoord mocht geven. Als mijn zoon boos is kan dit heel lang duren, dus werd het leerpunt “korter boos” zijn. Mijn zoon ging heel hard werken omdat zijn werk inbakken zat en hij daardoor precies wist wat hij moest doen. De time-timer hielp hem op tijd te stoppen. We waren heel blij dat er eindelijk een dyslexieonderzoek werd gedaan, want zijn oude school vond het gedrag belangrijker.

3.Wat ging er goed op de Witte Raven met uw kind?

Hij was blij, kwam vrolijk uit school, kreeg plezier in schoolwerk. Kon het goed vinden met de meeste andere autistische leerlingen. Iedereen was zijn vriend. Hij hielp andere kinderen vaak als ze boos waren, leerde van het gedrag wat hij bij anderen zag, zag dat het niet fijn is als je zolang boos bent. Hij had het echt heel erg naar zijn zin op de Witte Raven. Op zijn oude school vond hij alles moeilijk, was vaak boos, snapte veel dingen niet omdat ze niet duidelijk waren voor hem. Hij trok zich steeds meer terug, kreeg driftbuien, was heel vaak boos en verdrietig. Hij wil het heel graag goed doen.

4.Hoe heeft u de overgang van De Witte Raven naar het OPDC ervaren?

De overgang lukt hem vrij goed. De lessen die hij kreeg over “de brugklas” hielpen hem, hij was daardoor op heel veel dingen voorbereid. Hij vond het brugklassspel heel

leuk om te doen. Vertelde thuis ook wat hij kon verwachten. Ik vond het denk ik moeilijker (spannender) dan hij.

5. Wat is er voor nodig om de overstap naar het OPDC nog gemakkelijker te maken?

Hij vond de nieuwe vakken best heel lastig. Moest er echt aan wennen. Hij vindt klassikale instructie heel moeilijk, dat grotendeels langs hem heen. Ik denk dat het goed zou zijn als ze op de oude school alvast met vakken zoals mega en wiskunde kennismaken.

6. Wat gaat er goed op het OPDC t.a.v. de begeleiding?

Ook op het OPDC hebben ze veel oog voor wat mijn zoon nodig heeft (en wat hij mist/moeilijk vindt). Er is heel erg veel geregeld om leerlingen met dyslexie te helpen, maar ook andere zaken. Met ieder kind is daar wel iets waardoor de hulp die ieder verschillend nodig heeft helemaal niet als onprettig of “anders” wordt gezien. Hij doet nu rots en water om hem meer weerbaar te maken. Hij vindt het leuk en het is echt wat hij nodig heeft! Super! Het is ook een superteam op die school net als op de Witte Raven.

7. Wat gaat er goed op het OPDC met uw kind?

Eigenlijk gaat alles erg goed op het OPDC. Alleen is mijn zoon vaak ziek en verzuimd daardoor veel. Maar evengoed haalt hij goede cijfers. Hij kan het goed vinden met leraren en leerlingen.

8. Waar loopt uw kind tegenaan op het OPDC?

Het grootste probleem is nu de afstand. Hij wordt bijna iedere dag naar school gebracht. Enerzijds veel sneeuw gehad, maar hij is vaak ziek en daardoor minder energie. Hij wil liever zelf niet meer met de schoolbus, anders zouden we dat regelen.

9. Wat heeft uw kind nog nodig om succesvol te kunnen zijn op het OPDC?

Eigenlijk gaat het nu al heel erg goed. Het zou voor ons en hem wel prettig zijn als er (bijv. via internet) een mogelijkheid zou zijn om schoolwerk te maken als hij ziek is.

Of bijv. extra boeken thuis. De boeken liggen nu vaak op school, terwijl hij best in staat zou zijn om een twee uurtjes schoolwerk te maken.

Verder doet hij een typecursus i.v.m. de dyslexie, maar ik heb de indruk dat hij dit probeert te ontduiken. Net als Engelse woordjes, dit moet iedere dag, maar dat doet hij volgens mij onvoldoende.

10. Wat heeft u als ouder nodig om uw kind beter te kunnen begeleiden?

Misschien nog betere informatie over Engels en het typen.

11. Wat zijn uw wensen en verwachtingen t.a.v. het OPDC en op welk gebied hoopt u dat daar aandacht voor is? (sociaal emotionele ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling, handvatten voor gedrag etc.)

Op dit moment ben ik erg tevreden over het OPDC. Met mijn zoon gaat het nog steeds heel erg goed, daar heb ik me van te voren best zorgen over gemaakt. Misschien moet ik af en toe zelf zijn mentor bellen over bovenstaande puntjes.

Vragenlijst ouder

1.Kunt u in het kort aangeven welke vorm van autisme uw kind heeft?

Mijn zoon heeft dyslexie en PDD-NOS. Hij heeft moeite met het sociaal-emotionele en met zijn aandacht ergens bijhouden.

2.Wat ging er goed op de Witte Raven t.a.v. de begeleiding?

Ik heb een goede begeleiding gehad van Mevr. Schouten om te leren hoe je met je kind en zijn problemen moet omgaan. Daarnaast heb ik tips gehad over hoe je de dingen moet aanpakken in de opvoeding en m.b.t. de les methode.

3.Wat ging er goed op de Witte Raven met uw kind?

Mijn zoon kan veel beter met zijn emoties om gaan en praat nu ook als hij ergens mee zit of niet begrijpt. Hij komt meer voor zich zelf op.

4.Hoe heeft u de overgang van De Witte Raven naar het OPDC ervaren?

Goed mijn zoon heeft er geen moeite mee gehad. Hij ging door er al een paar keer te zijn geweest moeiteloos verder. Dus voor ons alleen maar een prima start.

5.Wat is er voor nodig om de overstap naar het OPDC nog gemakkelijker te maken?

Volgens ons gaat het prima zo. Als de leerlingen eerst mogen kijken en mogen proeven hoe het daar gaat is er volgens ons geen andere overstap nodig.

6.Wat gaat er goed op het OPDC t.a.v. de begeleiding?

Ze betrekken de ouders overal goed bij met de dingen waar ze moeite mee hebben. Er is dus goed overleg van beide kanten volgens ons.

7.Wat gaat er goed op het OPDC met uw kind?

Mijn zoon groeit daar echt, hij wordt goed zelfstandig, maakt netjes zijn huiswerk onthoudt dingen die hij door moet geven en heeft er echt elke dag zin in om naar school te gaan dus kortom blijе jongen.

8.Waar loopt uw kind tegenaan op het OPDC?

Hij heeft nog wel veel moeite met lezen en taal en hij heeft het moeilijk met Engels.

9. Wat heeft uw kind nog nodig om succesvol te kunnen zijn op het OPDC?

Mijn zoon heeft een goede begeleiding van zijn Mentors nodig, maar dat gaat nog volgens plan heel goed.

10. Wat heeft u als ouder nodig om uw kind beter te kunnen begeleiden?

Goede begeleiding van school waar je kind zijn struikel blokken liggen en vooral zelf veel geduld op brengen en luisteren naar zulke kinderen.

11. Wat zijn uw wensen en verwachtingen t.a.v. het OPDC en op welk gebied hoopt u dat daar aandacht voor is? (sociaal emotionele ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling, handvatten voor gedrag etc.)

We hopen dat onze zoon goed begeleid wordt, voor zichzelf blijft op komen en zich beter kan ontwikkelen in taal en lezen vooral.

Vragenlijst leerling

1. Hoe vond je het laatste schooljaar op de Witte Raven?

Ik vond:

de kinderen	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk
de sfeer in de groep	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de leerkracht	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk
de begeleiding van			
de leerkracht	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het buitenspelen	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk
de werkplekken	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het leren	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk

Wat vond je het moeilijkste in het laatste jaar? Speelt dat nu nog steeds?

(Ik denk hierbij aan bijvoorbeeld taal, rekenen, huiswerk, weinig buitenspelen, hoeveelheid stof e.d.)

Het ging goed en het gaat nog steeds goed.

Waarom vond je dat het moeilijkste?

Ik voelde me:

in de klas veilig	x ja	0 nee	0 soms
buiten veilig	x ja	0 nee	0 soms
bij de leerkracht veilig	0 ja	0 nee	x soms

2. Hoe ben je opgevangen op het OPDC? Door wie en weet je diegene ook altijd te vinden?

Ik ben goed opgevangen door mijn mentor en ik weet hem ook altijd te vinden.

3. Wat ging er goed op de Witte Raven?

Er was minder wisseling van leerkrachten.

Het buitenspelen.

4. Wat gaat er goed op het OPDC? Op gebied van leervakken en in de omgang met klasgenoten en leerkrachten.

Alles gaat goed.

5. Wat had de Witte Raven meer kunnen doen om het voor jou wat makkelijker te maken?

betere begeleiding in de klas	☒ ja	☐ nee
betere begeleiding buiten op het plein	☐ ja	☒ nee
meer aandacht voor jouw stoornis	☐ ja	☒ nee
betere voorbereiding op het OPDC	☒ ja	☐ nee
meer aandacht voor bepaalde vakken zoals:		

Iets anders:

6. Wat vind je moeilijk op het OPDC?

Het vak rekenen.

7. Hoe heb je de overgang van de Witte Raven naar het OPDC ervaren?

Goed

8. Wat is het verschil tussen het OPDC en De Witte Raven voor jou?

Verder fietsen en andere vakken.

9. Wat vind je van de begeleiding van je mentor op het OPDC?

Goede begeleiding

10. Wat zou je willen veranderen op het OPDC, zodat het voor jou beter gaat?

Niks

11. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben meegegeven om te kunnen leren op het OPDC?

De lessen van Juf Winnie (voorbereiding voortgezet onderwijs)

12. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben geleerd om je veilig te voelen op het OPDC?

Je moet naar je mentor gaan als je problemen hebt.

1. Hoe vond je het laatste schooljaar op de Witte Raven?

Ik vond:

de kinderen	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de sfeer in de groep	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de leerkracht	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de begeleiding van			
de leerkracht	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het buitenspelen	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de werkplekken	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het leren	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk

Wat vond je het moeilijkste in het laatste jaar? Speelt dat nu nog steeds?

(Ik denk hierbij aan bijvoorbeeld taal, rekenen, huiswerk, weinig buitenspelen, hoeveelheid stof e.d.)

Schrijven, het speelt nu niet meer.

Waarom vond je dat het moeilijkste?

Mijn motoriek is nog niet zo goed.

Ik voelde me:

in de klas veilig	x ja	0 nee	0 soms
buiten veilig	x ja	0 nee	0 soms
bij de leerkracht veilig	x ja	0 nee	0 soms

2. Hoe ben je opgevangen op het OPDC? Door wie en weet je diegene ook altijd te vinden?

Voordat de school begon had ik een gesprek met Mevr. Kajtjily (klassenleerkracht).

Ja, ik heb iedere dag les van haar behalve op woensdag. Als er iets is ga ik naar haar of naar meneer van der Berg (onderbouwcoördinator)

3. Wat ging er goed op de Witte Raven?

Alles; alles ging er veel beter dan op de Wijde Veert. Ik kreeg op de Witte Raven hulp bij bijna alles als het nodig was. Ook als ik boos was.

4. Wat gaat er goed op het OPDC? Op gebied van leervakken en in de omgang met klasgenoten en leerkrachten.

Alles gaat goed. Leren, werken in de klas, omgaan met andere kinderen.

5. Wat had de Witte Raven meer kunnen doen om het voor jou wat makkelijker te maken?

betere begeleiding in de klas	0 ja	x nee
-------------------------------	------	-------

betere begeleiding buiten op het plein	0 ja	x nee
--	------	-------

meer aandacht voor jouw stoornis	0 ja	x nee
----------------------------------	------	-------

betere voorbereiding op het OPDC	0 ja	x nee
----------------------------------	------	-------

meer aandacht voor bepaalde vakken zoals:

Nee, alles ging juist goed

Iets anders:

Ik wist ongeveer beetje alles al toen ik op het OPDC kwam

6. Wat vind je moeilijk op het OPDC?

Eigenlijk niks.

7. Hoe heb je de overgang van de Witte Raven naar het OPDC ervaren?

Het ging goed op de Witte Raven, nu gaat het goed op het OPDC

8. Wat is het verschil tussen het OPDC en De Witte Raven voor jou?

Ik heb meer leerkrachten op het OPDC. Er zitten iets meer leerlingen in de klas.

Maar dat maakt me niet uit.

Ze plagen hier wel meer dan op de Witte Raven, dat vind ik moeilijker (meer leerlingen, minder toezicht?).

Meer huiswerk en meer vakken huiswerk.

9. Wat vind je van de begeleiding van je mentor op het OPDC?

Goede begeleiding door de mentor en door andere juffen en meesters.

10. Wat zou je willen veranderen op het OPDC, zodat het voor jou beter gaat?

Niets

11. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben meegegeven om te kunnen leren op het OPDC?

Oefenen met huiswerk

12. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben geleerd om je veilig te voelen op het OPDC?

Ik weet niet.

Ik doe nu op het OPDC Rots en Water om meer weerbaar te worden.

Vragenlijst leerling

1. Hoe vond je het laatste schooljaar op de Witte Raven?

Ik vond:

de kinderen	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de sfeer in de groep	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de leerkracht	0 niet zo leuk	0 soms leuk	x leuk
de begeleiding van			
de leerkracht	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het buitenspelen	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk
de werkplekken	0 niet goed	0 soms goed	x goed
het leren	0 niet zo leuk	x soms leuk	0 leuk

Wat vond je het moeilijkste in het laatste jaar? Speelt dat nu nog steeds?

(Ik denk hierbij aan bijvoorbeeld taal, rekenen, huiswerk, weinig buitenspelen, hoeveelheid stof e.d.)

Taal en lezen

Waarom vond je dat het moeilijkste?

Ik begreep het niet altijd en vond het gewoon moeilijk

Ik voelde me:

in de klas veilig	x ja	0 nee	0 soms
buiten veilig	x ja	0 nee	0 soms
bij de leerkracht veilig	x ja	0 nee	0 soms

2. Hoe ben je opgevangen op het OPDC? Door wie en weet je diegene ook altijd te vinden?

Juf Boot en Meneer van der Pol. Ik kan ze altijd vinden, het zijn mijn eigen mentors.

3. Wat ging er goed op de Witte Raven?

De extra aandacht voor de dingen die moeilijk zijn. Met jezelf goed om kunnen gaan.

4. Wat gaat er goed op het OPDC? Op gebied van leervakken en in de omgang met klasgenoten en leerkrachten.

Wiskunde en Mens en Natuur.

En met de leerkrachten en de leerlingen gaat het ook goed.

5. Wat had de Witte Raven meer kunnen doen om het voor jou wat makkelijker te maken?

betere begeleiding in de klas	0 ja	x nee
-------------------------------	------	-------

betere begeleiding buiten op het plein	0 ja	x nee
--	------	-------

meer aandacht voor jouw stoornis	0 ja	x nee
----------------------------------	------	-------

betere voorbereiding op het OPDC	0 ja	x nee
----------------------------------	------	-------

meer aandacht voor bepaalde vakken zoals:

Meer aandacht voor Engels, dat is in het verschiet geraakt door andere opvang.

Iets anders:

6. Wat vind je moeilijk op het OPDC?

Engels en Spelling en Lezen.

7. Hoe heb je de overgang van de Witte Raven naar het OPDC ervaren?

Goed ik heb geen moeite gehad.

8. Wat is het verschil tussen het OPDC en De Witte Raven voor jou?

Bij het OPDC: zelfstandiger werken en meer zelf verantwoording.

Bij de Witte Raven: Meer begeleiding en haast geen huiswerk.

9. Wat vind je van de begeleiding van je mentor op het OPDC?

Ik vind het tot nu toe goed.

10. Wat zou je willen veranderen op het OPDC, zodat het voor jou beter gaat?

Tot nu toe gaat alles naar wens, dus geen veranderingen.

11. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben meegegeven om te kunnen leren op het OPDC?

Goed luisteren en vragen als je het niet snapt.

12. Wat is het beste wat de Witte Raven en de leerkracht jou hebben geleerd om je veilig te voelen op het OPDC?

Gewoon je zelf blijven en dingen durven vragen. Vooral voor je zelf op te durven komen.